

ŞAMİL ƏSGƏR DƏLİDAĞ

**MƏNZUM
FRAZEOLOGİYA
LÜĞƏTİ**

ŞAMİL ƏSGƏR DƏLİDAĞ

MƏNZUM FRAZELOGİYA LÜĞƏTİ

BAKİ-2008

Redaktor: Mürvət Qədimovlu

Bədii tərtibat: Orxan Əlizadə

Korrektor: Təhminə Əsgərova

Kompüter tərtibçiləri: Reyhan Cəfərova

**Məsud və Səlahəddin
qardaşları**

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri namizədi, Respublikanın Əməkdar Mədəniyyət işçisi, şair Şamil Əsgərov 30-dan çox kitab müəllifidir. Şair «Azərbaycan dilinin qafiyə lüğəti», «Azərbaycan dilinin mənzum cinas lüğəti», «Azərbaycanca-kürdcə, kürdcə-azərbaycanca və kürd dilinin qafiyə lüğət»lərinin müəllifidir.

“Mənzum frazeologiya lüğəti” Azərbaycan ədəbiyyatına yeni bir töhfə olmaqla, dilimizin, ədəbiyyatımızın zənginləşməsi üçün faydalı bir sənət nümunəsidir.

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINA YENİ BİR TÖHFƏ

İndiyə qədər nə dünya, nə də Azərbaycan ədəbiyyatında rast gəlinməyən bir çox yeniliklərin müəllifi olan Şamil Əsgər Dəlidağ bütün şüurlu həyatı boyunca yorulmadan çalışmış, daim yeniliklər axtarışında olmuş, nəticədə Azərbaycan ədəbiyyatına bir-birindən maraqlı, təəccüb doğuracaq, hamı tərəfindən qəbul olunan, bəyənilən yeniliklər gətirmişdir. Heç kim tərəfindən qələmə alınmayan cinash poema, dodaqdəyməz, törəmə dodaqdəyməz, əvvəl-axır və böyük həcmli dodaqdəyməz poemalar bu qəbildəndir. Şamil Dəlidağ yaradıcılığı törəmə, dodaqdəyməz, şeirdən törəyən şeirlər və bir çox müxtəlif yeni şəkili şeirlərlə zəngindir. “Azərbaycan dilinin qafiyə lüğəti”, “Azərbaycan dilinin mənzum cinas lüğəti”, “Kürdcə-Azərbaycanca, Azərbaycanca-Kürdcə və Kürd dilinin qafiyə lüğəti” adlı samballı əsərləri bu zənginliyi daha da artırmış, rəvnəqləndirmişdir.

Şamil Əsgər Dəlidağın “Mənzum frazeologiya lüğəti” kitabı da onun Azərbaycan ədəbiyyatına gətirdiyi misli görünməmiş yeniliyin, təzəliyin yeni bir nümunəsidir. Şamil Dəlidağın uzun müddətli axtarışlarının, ağır zəhmətinin bəhrəsi olan “Mənzum frazeologiya lüğəti” Azərbaycan ədəbiyyatına, dilimizə yeni bir töhfədir. Dilimizdə özünə yer tapmış ayrı - ayrı insan əzaları ilə başlayan sözlərin əlifba ardıcılığı ilə sıralanaraq müxtəlif mənalarda atalar sözləri, aforizm səviyyəli deyimlərin yaradılması, oxuculara təqdim

olunması həm Azərbaycan dilinin zənginliyindən, həm də Şamil Dəlidağ istedadının, bacarığının çox şaxəliyindən bir daha xəbər verir.

Yüksək səviyyəli ustalıqla tərtib olunmuş “Mənzum frazeologiya lüğəti”ni oxuyan hər kəs burada bir sözün müxtəlif mənə çalarlarında necə işlədildiyinin, mənalandığının şahidi olur. Bu lüğəti oxuyan hər kəsin birdən-birə sanki söz ehtiyatı, deyim yükü qat-qat artır, insan mənəviyyatca varlanır, insanın danışiq tərz, söz yükü coşqun çay kimi çıxıb daşır. Təkcə “adam” sözüylə başlanan, müxtəlif şəkilçilər artırmaqla ipə-sapa düzülən, mənalandıran, yüksək aforizm səviyyəsinə qədər qalxan 40-a qədər deyim var bu lüğətdə. Deyimlərin hər biri insan xarakteri, insanın həyat tərz, məişəti, bu günü və sabahıyla uzlaşmaqla, bizim bilmədiyimiz o qədər mətləblərdən xəbər verir ki!

-Adam var, dişləri şirəli gəzir,
Adam var ki, kürkü birəli gəzir.

-Adam var, görmüşəm dildən itidir,
Adam var, görmüşəm əldən itidir.

-Adam var həmişə quyruq bulayır,
Adam var həmişə meydan sulayır.

“Ağıl” sözüylə mənalandırılan 35-ə qədər deyim vardır ki, hər bir oxucu “ağıl”la bağlı fikir yüklü deyimi sözün əlifba sırası ilə düzümünə uyğun olaraq axtarıb tapa və yerində işlədə bilər:

-Ağlına yiyəlik et,
Arzuya, diləyə yet.

-Ağlını yelə vermə,
Axırda bəla görmə.

-Ağıla möhtacdır,
Yaxşı dil tacdır.

Təkcə “ağız” sözü ilə mənalandırılan, atalar sözü səviyyəsinə gətirib çıxarılan 120-ə yaxın ifadə vardır. Bu lüğəti oxuyandan sonra Şamil Dəlidağ mənəviyyatının böyüklüyünə, zənginliyinə bir daha əmin olursan. Bu deyimlərin hər biri səni mənən varlandırır və hansı bir fikirlə bağlı nəsə demək istəyəndə lüğəti varaqqlamaqla istədiyin formada deyim, düşüncə yüklü fikir tapıb yerində işlədə bilirsən.

Zəhmətlə, faydalı əməklə bağlı ağıllı insanlar, müdriklər o qədər tutarlı fikirlər söyləmişlər ki. Faydalı ömür sürmək, zəhmətlə ad-sana çatmaq həqiqəti Şamil Dəlidağın deyimində çox mənalı işlənmişdir:

-Zəhmətlə ad qazan varsa cürətin,
Ömrü gödək olar ucuz şöhrətin.

Belə mənalı, fikir yüklü deyimlər lüğətdə istənilən qədərdir. Oxucu marağını, axtarışlarını nəzərə alaraq biz onları axtarib tapmağı, yerli-yerində onlardan bəhrələnməyi oxucunun, söz-sənət bilicilərinin öhdəsinə buraxırıq.

Bircə şeyi təəssüflə qeyd edirik ki, əgər vəfasız ömür vəfa etsəydi, kim bilir hələ Şamil Dəlidağ bizi hansı yeniliklər, hansı təəccüb doğuracaq işləriylə sevin-dirəcəkdi... Neyləyəsən ki, bizdən asılı olmayan elə işlər var ki, onlarla yalnız barışmalı olursan...

“Mənzum frazeologiya lüğəti” Azərbaycan ədəbiyyatına yeni bir töhfə olmaqla, dilimizin, ədəbiyyatımızın zənginləşməsi üçün faydalı bir sənət nümunəsidir.

Mürvət Qədimoglu Həkəri

MƏNZUM FRAZELOGİYA LÜĞƏTİ

ADAM

Adam çıxmaz satqından,
İnsan deyil, onu dan.

Adam hesab etmədi,
Dediyinə getmədi.

Adam kimi danış barı,
Az başını tut yuxarı.

Adam olmağa çalış,
Bu yolda od tut, alış.

Adam otaran da var,
Çox xam otaran da var.

Adam var, ağlını sovurub yelə,
Qənim kəsilibdi obaya-elə.

Adam var, bir deyil, min-min üzü var,
İnanma sözünün bircə düzü var.

Adam var, boynuna örkən dolanmır,
Xalqla yola getmir, ellə dolanmır.

Adam var, dilinin yoxdur qadağı,
Həsərdi düz sözə ağzı, dodağı.

Adam var, dişləri şirəli gəzir,
Adam var ki, kürkü birəli gəzir.

Adam var, eybinə kor olmur qəti,
Qazanır obadan, eldən nifrəti.

Adam var, görmüşəm dildən itidir,
Adam var, görmüşəm əldən itidir.

Adam var, gözü tox, üzü suludur,
Adam var tamahın aciz quludur.

Adam var, hədsizdi dövləti, malı,
Çatışmır palanı, noxtası, nalı.

Adam var, həmişə araqatandı,
Mələk donu geyən ala şeytandı.

Adam var, həmişə quyruq bulayır,
Adam var, həmişə meydan sulayır.

Adam var, həyatda başdan soyuqdur,
Adam var ürəyi daşdan soyuqdur.

Adam var, həyatda zəhlə tökəndir,
Adam var, dadanıb gödən sökəndir.

Adam var ki, əliuzunluq edir,
Adam var, leş gəzir, quzğunluq edir.

Adam var ki, qəlbi daşdır,
Adam var ki, yekəbaşdır.

Adam var ki, yatmır heç ipə-sapa,
Ayağını qoyur hündür bir tapa.

Adam var, qəlbinə söz tez toxunur,
Adam var, ürəyi çətin oxunur.

Adam var, qəpiyə güllə atandı,
Adam var, qızılın üstə yatandı.

Adam var, qulağı eşilməlidir,
Adam var, gözləri deşilməlidir.

Adam var, şeytana papaq tikəndi,
Əlaltından ancaq yeyib sökəndi.

Adam var, tamahı qılıncdan iti,
Qəlbində bəsləyir çirkin niyyəti.

Adam var, yaşayır başı qapazlı,
Adam var, yaşayır işvəli-nazlı.

Adam var, yatıbdı qaraçuxası,
Adam var, əllərdə qalıb yaxası.

Adam var, yurdunu, elini satır,
Qeyrətini ayaq altına atır.

Adama ar gərəkdi
Həyatdan var gərəkdi.

Adamı gəl az sarı,
İsmətin olsun barı.

Adamı sayan deyil,
Eldə tanınır veyil.

Adamlığı yox idi,
Qəbahəti çox idi.

Adamlığı yoxdur onun,
Nadanlığı çoxdur onun.

Adamlıqdan çıxıbdı,
Çoxlu evlər yıxıbdı.

Adamlıqdan olub kənar,
Arxasında duran var.

Adamsız adam,
Dərd çəkər müdam.

AD

Ad aldı zəhmətiylə,
Şərəfdir yurda, elə.

Ad etdilər ona el gözəlini,
Toy çalındı, oldu evin gəlini.

Ad qazandı zəhmət ilə,
Xidmət etdi yurda, elə.

Adı dillər əzbəridi,
Buna səbəb hünəridi.

Adı yekəldi,
Kefi kökəldi.

Adın qalsın adlardan,
Danışırsan çox hədyan.

Adına əməli yaxıbdı qara,
Lənət yağdırırlar gedirsə hara.

Adına qoymadı yaxılsın ləkə,
Onu tərəflədi el-oba, ölkə.

Adına yaxdırdı əməli ləkə,
Daha o bacarmır altını çəkə.

Adını batırdı çirkin əməli,
İndi hamı onu zənn edir dəli.

Adını çox bədnam etdi birisi,
Bəlaya çevrildi işin gerisi.

Adını həyatda həmişə qoru,
Xainin qoy sənə çatmasın zoru.

Adını igidmək hər yerdə yaydı,
Amma hamı onu dələduz saydı.

Adını qoduq qoyurdu ulaq,
Bilmədi qoduq ulaq olacaq.

Adını özgədən soruşur daha,
Əməli özünə oturdu baha.

Adını rüsvay eylədi,
Çox yalan-palan söylədi.

Adını, satqınlıq etdi batırdı,
El onun köpünü tamam yatırdı.

AĞIL

Ağıl əşya deyil, alınmaz satın,
Qiyməti bilinər dəvənin, atın.

Ağıl kəsən iş deyil,
Yaxşı anla, yaxşı bil.

Ağıl möhtacıdır,
Dili acıdır.

Ağıl tərəzisi qurub onu çək,
Hər bir işi öyrən dərindən, gerçək.

Ağıla sığan deyil,
Danışdığın sözü bil.

Ağıldan çox yoxsuldu,
Ayaqlar altda çuldu.

Ağıldan dazdı,
Çənədən sazdı.

Ağıldan gəl olma daz,
Ağ yalanlar ağarmaz.

Ağıldan xamdı,
Karsız adamdı.

Ağıldan seyrəkdi,
Dildən zirəkdi.

Ağıldan yava,
Olub çoxuna
Həmişə nəva.

Ağılın baltası, kərkisi yoxdur,
Kəsəri onlardan dedikcə çoxdur.

Ağlı azandı,
Xalqın yolunda
Quyu qazandı.

Ağlı başdan çıxıbdı,
Öz evini yıxıbdı.

Ağlı başına gəlmədi,
Bir qoruq-qaytaq bilmədi.

Boşboğazdı çox
Ağlı dazdı çox.

Ağlı dərindi,
Suyu sərindi.

Ağlı itib başından,
Hədyan danışır hər an.

Ağlı onun gözündədir,
Dediyini bilmir nədir.

Ağlı seyrəkdi,
Çirkin diləkdi.

Ağlı sovruldu yelə,
Bir azar oldu elə.

Ağlı yüngüldür,
Onun ələnen
Başına küldür.

Ağlına dua yazdır,
Az onu-bunu azdır.

Ağlına gələni danışdı biri,
Bilmədi sözün var özünün yeri.

Ağlına gələni danışma lələ,
Tutub keçirərlər yaxanı ələ.

Ağlına gəlməyən başına gəldi,
Fikir, xəyal onun beynini dəldi.

Ağlına yiyəlik et,
Arzuya, diləyə yet.

Ağlını başına çalış cəm elə,
Qurşanma fitnəyə, qurşanma felə.

Ağlıma heç batmadı,
Sözün mənə çatmadı.

Ağlını başına yığ,
Ağ yalan etmə tığ.

Ağlını çaşdı,
Həddin aşdı.

Ağlını çoxdandı veribdi əldən,
Töhməti qazandı obadan-eldən.

Ağlını əvvəlcə sən özün otar,
Sonra el malını örüşə apar.

Ağlını yelə vermə,
Axırda bəla görmə.

Ağlının itibdi çoxdan qapağı,
Başında da yoxdur kişi papağı.

AĞIZ

Ağız-ağıza vermək,
Heç kimə deyil görək.

Ağız-burnunu əyir,
Ona-buna böhtan deyir.

Ağız deyəni eşitmir qulaq,
Belə məclisdən uzaqda olaq.

Ağız dolusu onu öydülər,
Hər bir işini saydılar hünər.

Ağız ucu dedi sözü,
Dönə-dönə qırpdı gözü.

Ağıza gələni deyən olmadı,
Özünü boş yerə öyən olmadı.

Ağızdan bərk adamdı,
Mərdlik ona bir namdır.

Ağızdan ağıza düşübdür adı,
Çoxunun həyatda olub imdadı.

Ağızdan elə bir gəlir qan iyi,
Yamanlıqdır onun hər eylədiyi.

Ağzın gözəldir bütövü, kipi,
Hər sözün başına salmazlar ipi.

Ağzı açıla qaldı,
Dərin xəyala daldı.

Ağzı ayrıla qaldı,
Onu heyrətə saldı.

Ağzı bala batandı,
Çoxuna naz satandı.

Ağzı bala batmayıb,
Arzusuna çatmayıb.

Ağzıbir adamdı o,
Qaranlığa şamdır o.

Ağzıboşun biridir,
Qoruduğu dəridir.

Ağzı bütöv adamdı,
Dili püstə, badamdı.

Ağzı bütöv adamdır,
Düzlük ona ilhamdır.

Ağzı çatıbdı çörəyə,
Malikdi təmiz ürəyə.

Ağzı düşdü çölə sarı,
Bir qaytaran yoxdur barı.

Ağzı əyri olanı,
Boynunun da dalından
Baxıb olar tanımaq,
Yoxdur bunun yalanı.

Ağzı gəvəzəklik edir,
Yolu ancaq əyri gedir.

Ağzı göyçəklik edir,
Ən alçaq yola gedir.

Ağzı günə qalıbdı,
Dərd qəlbini alıbdı.

Ağzı hara düşdü gedir,
Yetirənə pislilik edir.

Ağzı havalıdır o,
Elin zavalıdır o.

Ağzı ilə quş tutar,
Onun peşəsi budur.

Ağzı isti yerdədi,
Sözü gözə pərdədi.

Ağzı kirayə istəyir,
Danışanda ləhləyir.

Ağzı köpüklənib danışdı lovğa,
Az qaldı sözündən min yalan çıxa.

Ağzı qatıq kəsmir heç,
Dostluq etmə, ondan keç.

Ağzı qızışdı,
Həddini aşdı.

Ağzı pendiri kəsmir,
İş görməyə tələsmir.

Ağzı pərtov adamdı,
Ağıldan da çox xamdı.

Ağzı süddən yanan qışın sərt çağı,
Üfləyə-üfləyə içər qatığı.

-Ağzı var tutan söylədi amin!
Onun işinə oldular əmin.

Ağzı yanıbdı,
Haqqı danıbdı.

Ağzı yavadır,
İşi davadır.

Ağzı yavandı,
Yalandı andı.

Ağzı yavandır,
Felli insandır.

Ağıllı qoşulmaz ağzı yavaya,
Ziyan varmı köpək hürsə havaya?

Ağzı yellidir,
Fitnə fellidir.

Ağzı yırtıqdır,
Üzü sırtıqdır.

Ağzım dəysin ağzına,
Sonra məni sən sına.

Ağzımı açdırma açım palanı,
Bilsinlər dediyin dümağ yalanı.

Ağzımı açdırma açım sandığı,
Çıxarıb ortaya tökmə pambığı.

Ağzımızı salma gəl dağa-daşa,
Eybinə kor ol qərəzsiz yaşa.

Ağzına bax, tikə kəs,
Qınamasın heç bir kəs.

Ağzına baxan yoxdur,
Bağrını yaxan çoxdur.

Ağzına, çalışıb boş sözü alma,
Nə də el içində biabır olma.

Ağzına dil atdılar,
İmdadına çatdılar.

Ağzına elə bir qıl vurubdu,
Yerində arxayın o oturubdu.

Ağzına gələn sözü,
Deyir qızanda gözü.

Ağzına gücü çatmadı,
Düz söz beyninə batmadı.

Ağzına qorxudan susdu, su aldı,
Elə zənn etdilər danışmır laldı.

Ağzına mənasız sözləri alma,
Eldə öz adını hörmətdən salma.

Ağzına, özünün nə gücü çatmır,
Nə də bir doğru söz beyninə batmır.

Ağzına söz atıblar,
Harayına çatıblar.

Ağzına su alıb dinməz oturub,
Qorxusundan bunu zənn edlən xub.

Ağzına vurdular səsini kəsdi,
Nə vaxt ki, bağrıb hirsindən əsdi.

Ağzına yerləşmir çullu dovşan da,
Həddən çox lovğadır, əda var onda.

Ağzına yerləşmir dinəndə dili,
Təngə gətiribdi obanı-eli.

Ağzına yiyəlik edə bilməyən,
Elin nifrətini qazanar, hökmən.

Ağzına yiyəlik edə bilmədi,
Bir işi irəli gedə bilmədi.

Ağzına yiyəlik edlən bilmir,
Bircə sözü düzgün söyləyə bilmir.

Ağzına zoru çatmır,
Düz söz beyninə batmır.

Ağzında sözünü bişirib danış,
Bəsdir, az boş sözü şişirdib danış.

Ağzından çıxan tamam yalandı,
Hər sözün başına ipi salandı.

Ağzından elə bil tökülür horra,
Dediyi hər sözü danışır zorla.

Ağzından gəlir qan iyi,
Çirkin işdir eylədiyi.

Ağzından gəlir süd iyi,
Mənasızdır eylədiyi.

Ağzından kərə də, kürə də çıxır,
Anlamır özünün evini yıxır.

Ağzından od tökülür,
Ondan qorxan bükülür.

Ağzından şorba tökülür,
Dinləyənlər ona gülür.

Ağzından qaçırdı hər gələn sözü,
Axırda bərələ qaldı öz gözü.

Ağzını aç xeyirliyə,
Eyləyirsən qarğış niyə?

Ağzını açınca, gözünü açsın,
Nə yolunu azsın, nə ağlı çąssın.

Ağzını açmır uğura,
Eldə olur üzü qara.

Ağzını ağrıdır havayı yerə,
Ona görə düşmür işi təhərə.

Ağzını axmağın ağzına vermə,
Nə işin əyməsin, nə bəla görmə.

Ağzını aramışam,
Yola gəlibdi tamam.

Ağzını avara qoyub danışır,
Sərhəddini bilmir, həddini aşır.

Ağzını azdırdılar,
Ağlını yozdurdular.

Ağzını bacarıb vermişəm boza,
Edəcəyi dəyməz bir çürük qoza.

Ağzını bərkə salıb,
İşinə aciz qalıb.

Ağzını boş qoyma dörd yanına bax,
Sözün qanadı var, dedin uçacaq.

Ağzını büzdü,
Əlini üzdü.

Ağzını dağıdandı,
Nadandan da, nadandı.

Ağzını elə bil dirəyib dağa,
Qorxusundan qalxa bilmir ayağa.

Ağzını əyir,
Qəlblərə dəyir.

Ağzını gen çuval kimi açandı,
Quzğun kimi leş üstünə uçandı.

Ağzını, gəl yığışdır,
Az aranı qarışdır.

Ağzını göyə tutub ulayır,
Yaltaqlıq edib quyruq bulayır.

Ağzını xeyrə açmır,
Dərd ondan kənar keçmir.

Ağzını qısnayıb daga divara,
Qorxusundan dinə bilmir avara.

Ağzını mumlayıb o,
Bunu vacib sayıb o.

Ağzını sına,
Səhv etsən əgər
Özünü qına.

Ağzını sındırdılar,
Bəsincə qınadılar.

Ağzını şərə açır,
Çox nahaq yerə açır.

Ağzını təmiz saxlayan,
Sayılıb o, əsl insan.

Ağzını verdi boza,
Yazıq getdi güdaza.

Ağzını yumur,
Xəyala cumur.

Ağzının elə bil cilovu yoxdur,
Bunun özünə bəlası çoxdur.

Ağzının qoruğu-qadağı yoxdur,
Dilinin özünə bəlası çoxdur.

Ağzının qorugu-qaytağı yoxdur,
Öz sözü, özünə sancılan oxdur.

Ağzının suyu axır,
Hansı yeməyə baxır.

Ağzının üstündən vurulmalıdır,
Boş-boş sözlərindən hamı halıdır.

Ağzının zərrəcə yoxdur kəsəri,
İş görməz, həyatda qoruyar dəri.

Ağzıyırtıq yalan sözü gəzdirir,
Özünün başını bir gün əzdirir.

Ağıllı qoşulmaz ağzı yavaya,
Ziyan varmı köpək hürsə havaya?

ALIN

Alın təri ilə qazanıb hörmət,
Onun şöhrətidir bu qədir-qiymət.

Alın təri ilə suvarıb yeri,
Bir işdə heç kəsdən qalmayıb geri.

Alına yazılanı hamı görər həyatda,
Belə bir həqiqəti həmişə saxla yadda.

Alını açıq yaşayır,
El qeyrəti daşıyır.

Alına damğa vurulub,
Ona bir divan qurulub.

Alına möhür vurulub,
Qorxudan bağı yarılib.

Alını qırışdırdı,
Aranı qızışdırdı.

ARA

O, ara vurmaqda dəridən çıxdı,
Axırda özünün evini yıxdı.

ASIB-KƏSMƏK

Cələ qurub tutan hünərvər deyil,
Gopla asıb kəsən şiri-nər deyil.

AYAQ

Ayağa baxandı düşmən həmişə,
Dost başa baxmağı eyləyər peşə.

Ayağa saldı,
Hörmətsiz qaldı.

Ayağı ağır zənən,
Övlad gözləyər hökmən.

Ayağı çox ağırdı,
Üzdən baxsan fağırdı.

Ayağı düşmədi heç,
Sayasızdır, ondan keç.

Ayağı elə bil dəymirdi yerə,
Lovğalıq edirdi çox əbəs yerə.

Ayağı elə bil yerdən üzüldü,
Mat qaldı, gözünün yaşı süzüldü.

Ayağı kəsilib qapısından,
Xəyanət eyləyib ağlısız, nadan.

Ayağı nərdivana
Qoyarlar bircə-bircə.
Belə çıxar bilərlər
Pilləni cərgə-cərgə.

Ayağı sayalı,
Olar həyalı.

Ayağı yer alıb çıxır özündən,
Yediyi, içdiyi gəlir gözündən.

Ayağı yer tutmur sevindiyindən,
Ona məğlub olub bir qarı düşmən.

Ayağı yüngüldü,
İş üzə güldü.

Ayağıma yer eylərəm,
Görərsən nə eylərəm.

Ayağı nə sayalıdı,
Nə də üzü həyalıdı.

Ayağına gəlib minnət etməyə,
Qəlbindəki diləyinə yetməyə.

Ayağına onun getmək istəyir,
Arzusuna belə yetmək istəyir.

Ayağına sanki asılıb zindan,
Gedib xalqa bir iş görməz heç zaman.

Ayağına yığıldı,
Xəcalətdən sıxıldı.

Ayağından düşdü tora,
Əyri addım atdı hara.

Ayağını açıbdı,
Daha dərdi qaçıbdı.

Ayağını bağlayıb,
Sinəsini dağlayıb.

Ayağını dağlayan,
Yolu əyri gedir hər an.

Ayağını dar gün vaxtı sürüdü,
Gizlənib başına palaz bürüdü.

Ayağını dirəyibdir o yerə,
Cəhd edib işi qoysun təhərə.

Ayağını düz atmır,
Düz söz beyninə batmır.

Ayağını düzgün ata bilmədi,
Haqlı söz beyninə bata bilmədi.

Ayağını hara atır,
Gedib orda dava qatır.

Ayağını hara qoyur,
Hamı orda cana doyur.

Ayağını qoydu qəlbi təpəyə,
Çoxlarını qapdı, döndü köpəyə.

Ayağını, sanma basar it, itin,
Mənasız əlləşmə, cəhd etmə, çətin.

Ayağını sürüdü,
Qaçmağı rəva gördü.

Ayağını yeyin atmır,
Yerişinə haram qatmır.

Ayağının altına daş qoyubdu,
Əməlindən çoxu cana doyubdu.

Ayağının altına mən dəmir-dümür atdım,
Şükür gəlibdir bizə, görüb arzuya çatdım.

Ayağının altını görə bilmədi gözü,
Özgəsinə qazdığı quyuya düşdü özü.

Ayağının nalı çatmır,
Döşünə bir xoş iş yatmır.

Ayaq aldı üstünə,
Onu saldı pis günə.

Ayaq basmadılar qapısına da,
Çünki etibarı vermişdi bada.

Ayaq saxladı, yolu yoxladı.

Ayaqları dartıb geri çəkən var,
İnsanlar içində zəhlə tökən var.

Ayaqüstü dəydi mənə,
Dedi işi çoxdu yenə.

Ayaqyalındı ağılı,
Danışır yağlı-yağlı.

Bərk ayaqda satqın qaçdı aradan,
Bir gün cəzasını aldı o nadan.

BAŞ

Baş açmaq çətindir namərd işindən,
Qurtarmaq müşküldür quduz dişindən.

Baş açmaq olmur ondan,
Yenə də deyir «qan, qan!».

Cilovunu bərk tut, çox baş aparma,
Sözünə sərhəd qoy, şitinə varma.

Baş alıb yönəldi, harasa getdi,
Geri qayıtmadı, yox olub itdi.

Baş aparandı,
Hədsiz nadandı.

Baş - ayaq vurur,
Min kələk qurur.

Baş-başa verdi,
Hünər göstərdi.

Baş-beyini apardılar,
Haray-həşir qopardılar.

Başbir etdilər,
Toya getdilər.

Baş bilənin biridir,
Öz sözünü yeridir.

Baş çəkdi, halını gedib yoxladı,
Dostuyla həmişə ülfət saxladı.

Baş endirdi yurda, elə,
Ömür sürdü hörmət ilə.

Baş qaraldandı,
Yalandı andı.

Baş qoşma o nadana,
Yığar səni o cana.
Nifrət edir el ona.

Baş qoyaram daşı qoyduğu yerə,
Göz qırpmadan sadıq dostuma görə.

Baş-qulaq aparandı,
Öyündü, çox nadandı.

Baş sındırıb biləndi,
Qəlbədən dərdi siləndi.

Baş tapmayan işdi bu,
Qəlblərə təşvişdi bu.

Baş tapmır işdən,
Deyir: «mənəm-mən!».

Baş tutan iş deyildi,
Bunu özü də bildi.

Baş tutmayan sövdadır,
Ovçu, ovsuz ovdadır.

Baş üstə, gözüm üstə,
Verərəm canı, istə.

Başa keçibdi,
Pis yol seçibdi.

Başa qaxandı,
Qara yaxandı.

Başa oyun açandı,
Öz sözündən qaçandı.

Başa vurdular işi,
Getdi qəlbin təşvişi.

Başbilənə de dərini,
Ağlı xilas etsin səni.

Başdan-ayağa söylədi,
Hamını halı eylədi.

Başdan-ayağa süzdü,
Bildirdi, düzdü.

Başdan çıxartdılar onu,
Bəla oldu işin sonu.

Başdan eylədi,
Yalan söylədi.

Başdan xarabdı,
Tayını tapdı.

Başdan aşdı var-dövləti,
Heç olmadı səxavəti.

Başdan sovdu baxır işə,
Yamanlığı edib peşə.

Başı açılmaz işdən,
Qaçmır belə vərdisdən.

Başı ağarıbsa da,
Ağlı heç ağarmayıb,
Yersiz atılıb-düşüb,
Məqsədinə varmayıb.

Başı aşağı, sakit adamdı,
Yaxşılıq etmək qəlbinə namdı.

Başı bədəninə ağırlıq edir,
Addımı düz atır, əyri yol gedir.

Başı böyüyübdü bir qazan kimi,
Tanınır hər yerdə bir nadan kimi.

Başı çıxmır bir işdən,
Danışır ərşdən-kürşdən.

İpə-sapa yatmaz əmək itirən
Başı daşa dəysə nə edər görən?!

Başı dönüb qaxaca,
Ağlı gedib taraca.

Başı əhləd daşına
Yəqin dəyməyib hələ.
Yoxsa, yamanlığı o,
Edə bilməzdi elə.

Başı kəsik qalıbdı,
Dərd qəlbini alıbdı.

Başı kəsikdir, sahibi yoxdur,
Qüssəsi, qəmi həddindən çoxdur.

Başı küllü olandı,
Çətinliklə dolandı.

Başı qarışıb işə,
Zəhmət sevir həmişə.

Başı qaşımağa macalı yoxdur,
Zəhməti sevəndi, iş-gücü çoxdur.

Başı qatandı,
Şərə bir candı.

Başı qazdı,
Beyni qazdı.

Başı qızışdı,
Qəzəbi daşdı.

Başı qoltuq görməyib,
Yersiz özündən deyib.

Başı pozuqdu,
Zənn etmə şuxdu.

Başı soyuqdu,
İsməti yoxdu.

Başı tamam şişibdi,
Çox möhkəm ilişibdi.

Başı yaman qarışib,
Təngə gəlib qırışib.

Başı yəqin əldə deyil,
Çox gəzirdi veyil-veyil.

Başıma xeyir!
Gör nələr deyir!..

Başın ağrımırsa buzu bağlama,
Axırda dizinə döyüb ağlama.

Başın batsın,
Üzün utansın.

Başın sağ olsun!
Bir də qəlbində
Dərd, nə dağ olsun.

Başına alıb səsi,
Eşidənin hamının
Ondan gedir zəhləsi.

Başına axırda küllər ələndi,
Dili iftirayla, şərlə bələndi.

Sürüdən ayrılan ala qoyunu,
Qurd yeyib başına açar oyununu.

Başına bəla açdı,
Rəngi üzündən qaçdı.

Başına cin vurdu, söz onu üzdü,
Hədyan danışanın üstünə süzdü.

Başına corab hördülər,
Bunu rəva gördülər.

Başına çox döysə də,
Sayılmadı heç vədə.

Başına daş düşübdü,
Bəxti ondan küsübdü.

Başına dolandı elin-obanın,
Hörməti ucaldı o saf insanın.

Başına dolanım,
Qoyma nahaqdan
Od tutub yanım.

Başına, düz olsan
Qızıl alıb gəz.
Böhtan ayaq tutar
Yeriyə bilməz.

Başına elə bil təpilib saman,
Ondan-bundan qırır hər vaxt, hər zaman.

Ağrımaz başına gəl duz bağlama,
Axırda altını çəkib ağlama.

Başına girmədi sözün doğrusu,
Axırda tanındı vicdan oğrusu.

Başına haranın daşını salsın,
Neynəsin qəlbinin dərdi azalsın?

Düz danış , başına qızıl alıb gəz,
Böhtan ayaq tutar, yeriyə bilməz!

Başına gəldi iş,
Qəlbi keçirir təşviş.

Başına gələn başmaqçı olar,
Bunu deyibdi müdrik atalar.

Başına gəlib hava,
Yersiz eyləyir dava.

Başına ip salıb
Sürüyür onu.
Anlamır nə olar
Bu işin sonu.

Başına iş gəlibdi,
Dərd qəlbini dəlibdi.

Başına haranın daşını salsın,
Nə çarə eyləsin dərdi azalsın?!

Başına kül
Niyə olmasın
Ağıldan yüngül?

Başına qılmır çarə,
Malik deyil hünərə.

Başına təpibdi at,
Dinə bilmir, qalıb mat.

Başında ağıldan nişanə yoxdur,
Eylədiyi qələt dedikcə çoxdur.

Başında birinin hörsə də çələ,
Düşündü etdiyi çox azdır hələ.

Başında bitibdi palıd ağacı,
Dərdinin dünyada yoxdur əlacı.

Başında gəzdirir qoyma ağılı,
Qonumun-qonşunun oldu paxılı.

Başında qoz sındırdılar,
Etmədilər zərrəcə ar.

Başında qaynayır qazan,
Səbəbini yoxdu yozan.

Başında turp əkdilər,
Qəlbinə dağ çəkdilər.

Başından böyük damışır,
Həm utanmır, həm qımışır.

Başından böyük qələt eylədi,
Başlı barədə yalan söylədi.

Başından etdi,
Peşiman getdi.

Başından əksik
Olsa bircə tük,
Səni sanaram
Yalançı, hüllük.

Başından yekə
Danışır bəlkə,
Nahaq qan əkə.

Başını aşağı salıb iş görür,
Nə bir qorxu görür, nə təşviş görür.

Başını bir təhər hərləyib gəzir,
Dərd onu yandırır, qəm onu əyir.

Başını çox yolsa da,
Harayı getdi bada.

Başını dağlayan gərək,
Gününə ağlayan gərək.

Başını daşa döyür,
Özünü yersiz öyür.

Başını divara döyür,
Nahaq onu-bunu söyür.

Başını doldurublar,
Yaman olub səbri dar.

Başını girləyəndi,
Belə yolu bəyəndi.

Başını duzlayıblar,
İnanmayın ağı var.

Başını gizlətməyə
Kol axtarır, kol gəzir,
Canını qurtarmağa
Əyri-üyrü yol gəzir.

Başını itirib halı yamandı,
Sanki kəlləsindən qalxan dumandı.

Başını qatıblar,
Onu satıblar.

Başını lap yedilər,
Ömrünü sürdü hədər.

Başını orda islat, gəlib qırxdır burada,
Vaxtı bir an itirmə, gəlib yetiş imdada.

Başını piyləyiblər,
Ağlını lap yeyiblər.

Başını sallayıb aşağı yenə,
Üzü danlanıbdı dönəbədönə.

Ha başını sındır, ha özünü yor
Arsız olmayacaq ayıbına kor.

Başını tez əkdilər,
Qəlbinə dağ çəkdilər.

Başını tovlayıblar,
Sanki buxovlayıblar.

Başını yedilər, ağlı yox oldu,
Özünə bəlası bunun çox oldu.

Başını yuxarı qaldıra bilmir,
Xalqa bəlli olub gözündəki tir.

Başının altına yastıq qoyublar,
Ayağının altını oyum-oyum oyublar.

Başlara yağ çəkəndi,
Nahaq qanlar əkəndi.

Başlı-başınadı iş,
Deyən yoxdur geri, hiş!

Başsız adamdı,
Dedikcə xamdı.

BAĞIR

Bağrı bişdi,
Başına gələn
Görünməz işdi.

Bağrı çatladı,
Yoxdur imdadı.

Bağrı daşdı,
Həddini aşdı.

Bağrı daşdır,
Bir yekə başdır.

Bağrı əridi,
Bir sümük,
Bir dəridi.

Bağrı qan oldu,
Yarıcan oldu.

Bağrı qan-yaş çağlayır
Gecə-gündüz ağlayır.

Bağrı söküldü,
Dərhal gözündən
Qan-yaş töküldü.

Bağrı yarıldı,
Elə bil dərd, qəm
Ona sarıldı.

Bağrına basdı,
Dediyi sözə
Düz qulaq asdı.

Bağrına buz bağladı,
Yetirəni dağladı.

Bağrını diddi,
Dərdən başından
Huşu da itdi.

BARMAQ

Barmağı şeytanın barmağı idi,
Yetənə ilişən dırnağı idi.

Barmağın beşi də bir ola bilməz,
Tülkü öyünsə də şir ola bilməz.

Barmağına onu-bunu doladı,
Nəticədə öz qanını yaladı.

Barmağını balı kəsən yalayar,
Əzəl gündən belə adət, qayda var.

Barmağını gözə haqsız soxandı,
Nahaq yerə yandırandı, yaxandı.

Barmağını o qatlayıb danışdı,
Düz söylədi, işi bizə tanışdı.

Barmağını silkələdi üstümə,
Nahaq yerə düşdü mənim qəsdimə.

Barmaqarası baxdı hər işə,
Bu ona döndü çirkin vərdişə.

Barmaq basdı-imza atdı kağıza,
Bir doğru söz almasa da ağzına.

Barmaq qoydu əbəs yerə hər işə,
Yiyələndi belə çirkin vərdişə.

Barmaq soxdu gözünə,
Baxmadı düz sözünə.

BEYİN

Beyni boşun biridi,
Yolu əyri yeridi.

Beyni burnundan gəldi,
Dərdi qəlbini dəldi.

Beyni dağıldı,
İtən ağıldı.

Beyni doldu,
Qəzəbli oldu.

Beyni qızdı,
Yolunu azdı.

Beyni samandı,
Halı yamandı.

Beynindən od qalxdı,
Qəzəbindən karıxdı.

Beyninə batmadı,
Məsləhətə yatmadı.

Beyninə girmədi,
İşə fikir vermədi.

Beyninə qan sıçradı,
Hirs olmadı imdadı.

Beyninə yeritdilər,
Səsini kiritdilər.

Beynini apardılar,
Bağırtdı qopardılar.

Beynini doldurdular,
Ona ot yoldurdular.

Beynini göyə sovurdular,
Sağalmaz yara vurdular.

Beynini qarğa apardı,
Yersiz şivən qopardı.

Beynini yedilər,
Ağılsızdı, - dedilər.

Beynini yelə verdi,
Zilləti elə verdi.

BEL

Bel bağlama, heçdir, sən əbəs yerə-
Çomağın zoruna edilən hörmət.
Xoşdur, əldən çıxan xəraya görə
Gözünün içinə deyilən töhmət.

Bel bağlamadı,
Eldə obada
Rüsvaydır adı.

Belini dərd, qəm бүkdü,
Gözündən leysan tökdü.

Bəd ayaqda aqıl düşmən yaxşıdır.
Nadan dostu bel bağlayan naşıdır.

Beli dərddən бүküldü,
Gözündən yaş töküldü.

Beli qırıldı,
Dərdə dözmədi,
Bağrı yarıldı.

BOĞAZ

Boğaz davası edir,
Hansı tərəfə gedir.

Boğaza gedib keçir,
Özünə bəd yol seçir.

Boğaza keçibdir bir kəndir kimi,
Tapılmır bu dərdin hələ həkimi.

Boğaza yığıldı, dözə bilmədi,
Qisası almamış dözə bilmədi.

Boğazı dərya uddu,
Ac olanı unutdu.

Boğazı keçib ələ,
Canında var vəlvələ.

Boğazı kəndirdən
Onun qurtardı,
Qurtuluşa qədər
Şivən qopardı.

Boğazı yenə
Kilidlənibdi,
Gəzdiyi xamdan,
Zirə enibdi.

Boğazına bircə əksikdir çatı,
Bəd işdən əl çəkmir, qırıqdır zatı.

Boğazına çatı
Salıb sürüyür,
Ürəyini müdhiş
Qorxu бүrüyür.

Boğazına əgər keçirməsən şiş,
Olacaqdır el-obaya o təşviş.

Boğazına qurğuşun
Deyirsən bəs tökülüb,
Dizi, beli бүkülüb.

Boğazından çıxarıb,
Birinə verdi tikə.
Düşündü qana bəlkə.

Boğazından yuxarı,
Hədyan-hədyan danışır,
Amma, utamır barı.
Atıbdır namus-arı.

Boğazından keçmir
Onun yediyi,
Zəhər olub ona
Yalan dediyi.

Boğazını cırsa da,
Vaxtını verir bada.

Boğazını elə bil,
İsgənəylə dəşiblər.
Hədyan sözlər danışır,
Bunu sanır o hünər.

Boğazını qurutdu,
Sözü qarnına uddu.

Boğazını sən gərək zorla dartıb üzəsən,
Satqın olan adamın təpəsini əzəsən.

Boğazını yaşladı,
Başladı, nə başladı.

Boğazını yırtdı o yersiz çığır-bağır-la,
Qoçu kimi danışdı əl-ayaqsız fağır-la.

Boğazını yırtsa da,
Yetişmir heç kim dada.

Boğazının gen yerinə salandı,
Hamı bilir danışdığı yalandı.

Boğazquludur,
Belə çirkin iş
Onun yoludur.

Boğazlara kəndir olub keçibdi,
Xasiyyətdə kor şeytana çəkibdi.

BOYUN

Boynu eşilib,
Gözü deşilib.

Boynu xeyli nəzilib,
Bəs deyincə əzilib.

Boynu yoğundu,
Yas yerində də
Güldü, uğundu.

Boynu yoğunluq edir,
Hər cür çirkin iş edir.

Boynuburuq qalıbdı,
Qəlbini dərd alıbdı.

Boynum qıldan nazikdi,
Bir günahım varsa vur.
Yoxdur heç bir təqsirim,
Öz yerində dinc otur.

Boynum qıldı, hətta
Nazikdi qıldan.
Təqsirim varsa vur,
Halalındı qan.

Boynumdadı boyunduruq,
Məni edib boynu buruq.

Boynuna almır
Çirkin işini.
Yersiz ağardır
Hələ dişini.

Boynuna asılıb,
Həm də qısılib.

Boynuna çəkib işi,
Yaxşılıqdı vərdişi.

Boynuna götürmədi,
Eldən ötrü bir işi,
Yerinə yetirmədi.

Boynuna götürmür
Görsün bir işi,
Özünü boş yerə
Zənn edir kişi.

Boynuna günahı qorxudan aldı,
Dinməyib başını aşağı saldı.

Boynuna haqq qoyulub,
Qəbul edib bunu xub.

Boynuna hansı kəs görürsə minnət,
Yüklənən yabıya dönər nəhayət.

Boynuna həm verəndi,
Həm də bəd iş görəndi.

Boynuna qoyulub
Onun günahı,
Yalvarmaqda gəzir
Ancaq pənahı.

Boynuna qoyulub
Yenə də minnət,
Bilmədi nə etsin,
Oldu xəcalət.

Boynuna minmişdi onun bir dəli,
Düş deyə bilmirdi gözü kölgəli.

Boynuna o almadı,
Tutduğu çirkin işi,

Söz beyninə dolmadı,
Şirəli qaldı dişi.

Boynuna örkən dolanmır,
Heç bir kəslə düz dolanmır.

Boynuna suçunu qoya bildilər,
Elə hala düşdü baxıb güldülər.

Boynuna verir,
Utanmır da bir.

Boynundan atdı işi,
Bu oldu qəlb təşvişi.

Boynundan dilənçi torbası asıb,
Harındır, özünü göstərir kasıb.

Boynundan torba asıb,
Çox yerə daban basıb.

Boynunu bükür,
Gözdən yaş tökür.

Boynunu qaz boğazı tək uzadır,
Yalvarsa da, aldığı düz cəzadır.

Boynunun ardına verir hər işi,
Əyridir addımı, hər bir yerişi.

Boynunun hey verir yoğun yerinə,
Bir düz işi yetirmədi yerinə.

Boynunun saplağı nəzilib,
Haqqı tapdalanıb, haqqı əzilib.

Boynunun yoğun yerinə verdi,
Bilinmir nədir qarnının dərdi.

Boynunun yoğunluğu,
Suya verib tuluğu.

BURUN

Burnu ovulmalıdı,
Lənətlik olub adı.

Burnu qanamayıbdı,
Bilir bəd iş ayıbdı.

Burnumun ucu yaman göynəyir,
Gözlərim səni görmək istəyir.

Burnuna döydülər əkildi geri,
Keçdi uzun müddət göynədi yeri.

Burnundan yediyi-içdiyi gəldi,
Çünki əbəs yerə şişdi, yekəldi.

Burnundan düşüb elə bil,
Tanı onu gözünü sil.

Burnundan tüstü çıxdı,
Hirsi evini yıxdı.

Burnundan piltə-piltə
Gəlsin yeyib-içdiyi.
Bir xəyanət yoludur-
O namərdin seçdiyi.

Burnunu - bəd əməli
Həddindən çox ovdurdu.
Özünün yüz əngəli,
Onu işdən qovdurdu.

Burnunu dik tutdu,
Abrını unutdu.

Burnunu qaldırıb hədsiz yuxarı,
Mənasız öyünüb utanmır barı.

Burnunu salladı yerə,
Küsdü məndən əbəs yerə.

Burnunu soxur hər işə,
Bunu edib o bir peşə.

Burnunu vaxtında əzən olmadı,
Başına, beyninə ağıl dolmadı.

Burnunun suyu axdı,
Nə vaxt kababa baxdı.

Burnunun ucu göynəyir,
Kaş onu bir görəm, - deyir.

Burnunun ucundan görmür qabağı,
Buna görə düzgün atmır ayağı.

Burunladı onu-bunu,
Bəla oldu işin sonu.

ÇƏNƏ

Çənə-boğaz etdilər,
Höcətləşib getdilər.

Çənədən sazdı,
Ağlı dayazdı.

Çənəsi boş, ağlı xam,
Var sözü düşük adam.

Çənəsini yorandı,
Danışığı yalandı.

CAN

Can alanın biridi,
Sanki qana yeridi.

Can atır işə,
Hər vaxt, həmişə.

Can bir qəlbdə -
İki qardaşdır,

Biri-birmnə -
Sadiq sirdaşdır.

Can-ciyərdən şirindi,
Bunda mənə dərinədi.

Can çürütmüşəm sənəin yolunda,
Niyə əməyimi verirsən bada?

Can deyib - can eşitmək,
Ömürə verər rəvnək.

Can deyib can eşidəndi,
Ona görə qəlbi şəndi.

Can gəzdirəndi,
Tabı tükəndi,
Daha dirəndi.

Can qoymuşam yolunda,
Ammə insaf yox onda.

Can sənə qurban,
Ey Azərbaycan.

Can yandırdı işə o,
Bunu etdi peşə o.

Can yandırır hər işə,
Təriflənir həmişə.

Cana doyubdu,
Qəlbini dərd,qəm,
Tamam oyubdu.

Cana gəldi O,
Dərdi sildi O.

Cana gətirdi,
Ona özünü
Dostu yetirdi.

Cana gətiribdi qəm, kədər onu,
Bilmir nə olacaq bu dərdin sonu.

Cana yetişdi
Dərddən ötüşdü.

Candan düşdü lap,
Ta bürüşdü lap.

Candan görür işi o,
Sayılır mərd kişi o.

Candan salındı,
Bunu gec andı.

Candərdi görür işi,
Heç azalmır təşvişi.

Canı ağzından çıxana kimi,
Döydülər qanı axana kimi.

Canı boğazına yığıldı daha,
Bu onu edənə oturdu baha.

Canı-dildən çalışır,
Hər zəhmətə alışır.

Canı it canıdır,
Haram olan qanıdır.

Canı xirtdəyinə yığılıb tamam,
Huşu da başından dağılıb tamam.

Canı suludur hələ,
Xeyir verəndir elə.

Canı üzülüb gedib,
Bunu ona dərd edib.

Canı yanan adamdır,
İşi qanan adamdır.

Canıyanmışın biri,
Qoymur yaşıyam diri.

Canım sənə desin ki,
Kamalı olsun təki...

Canım cəhənnəm,
Təki çəkmə qəm.

Canım cənnətdə,
Ol bu niyyətdə.

Canın dərmanıdır xoş söz özü də,
Xoş niyyətlə baxan insan gözü də.

Canına dolduqca qor,
Dərd gəlirdi ona zor.

Canına düşdü
Onun üşütmə.
Döndü sahibsiz
Qalan yetimə.

Canına düşüb
Yenə vic-vicə,
Tamam bürüşüb,
Olubdu cücə.

Canına üşütmə düşdü,
Dərddən çətin ötüşdü.

Canına lərzə düşdü,
Qorxusundan büzüşdü.

Canına yatdı,
Mərəmə çatdı.

Canında can qalmayıb,
Üzündə qan qalmayıb.

Canını alıb dişinə,
Bir əlac tapmır işinə.

Canını bir təhər xilas eylədi,
Sanki dərdi, qəmi tutub peylədi.

Canını dişinə alıb yaşadı,
Dərdinin olmadı heç bir imdadı.

Canını dişinə tutub yaşayır,
Dərdini əhvalı aləmə yayır.

Canını dosta eylədi fəda,
Onun yolunda atıldı oda.

Canını qurtardı o,
Məqsədinə vardı o.

Canını oda yaxdı,
Düşməni şişə taxdı.

Canını tapşırıb yumdu gözünü,
Söyləyə bilmədi o son sözünü.

Canını təslim etdi əcələ,
Gözündə qaldı min arzu hələ.

Canını üzdü,
Əzaba dözdü.

Canını vətənə eylədi qurban,
El-oba içində qazandı ad-san.

Canının yarısı gedibdi daha,
Ümidi azalıb bu gün, sabaha.

Canla-başla xidmət edir vətənə,
Nifrət edir, boyun əymir düşməyə.

Canlara dəyəndi ,
Haqq işi bəyəndi.

CİYƏR

Ağciyər özünü dördböyrək sanar,
Düşünməz dəvədən böyük fil də var.

Ciyəri alışıb od tutub yanır,
Onun millətini qənimlər danır.

Ciyəri bir əhli-halın -
Dərddən, qəmdən partladı,
Bunu görən bir naqqalın -
Gül-çiçəyi çırtladı.

Ciyəri qana döndü,
Sözünün nuru söndü.

Ciyəri yandı,
Dərdin əlindən
Qəlbi odlandı.

Ciyəri yanıbmışın biri,
Sözünü götürdü geri.

Ciyərindən bir mərdin
Haqsız yerə qan axdı.
Dərdi odsuz-ocaqsız
Onu yandırdı-yaxdı.

Ciyərinə bir xəbis,
Elə bil daş bağladı.
Çirkin işlər görərək
Həmişə sarsaqladı.

Ciyərinə dağ çəkilib,
Kəlləsində turp əkilib.

Ciyərinə düşüb xal,
Müsibətdir belə hal.

Ciyərinə xal düşdü,
Dərddən çətin ötüşdü.

Ciyərinə od düşdü,
Dərddən çətin ötüşdü.

Ciyərini dağladılar,
Yollarını bağladılar.

Ciyərlidir, cəsurdur,
El-obaya qürürdür.

Ciyər - öfkəsi ağzına gəldi,
Ayaq üstə o, çətin dikəldi.

ÇƏNƏ

Çənədən boşdur,
Bu ona xoşdur.

Çənədən kim olsa saz,
Ağıldan olar dayaz.

Çənəsində hey qalmayıb,
Yenə hirs azalmayıb.

Çənəsinin tamam çıxıb çürüyü,
Təsirsiz olubdu bütün hay-küyü.

DABAN

Daban döyür qapısına,
Məhəl qoymur biri ona.

Dabanbasma gedir yolu,
Görmür sağ, görmür solu.

Daban-dabana getdi,
Yaxın mənzilə yetdi.

Daban-dabana ziddir,
Sözülə sinov gedir.

Dabanı dağlanmalıdı,
Əməlindən el halıdı.

Dabanı yanmış it kimi qaçdı,
Yolda dolaşdı, ağılda çaşdı.

Dabanına tüpürüb getdi,
Öz vədəsində mənzilə yetdi.

Qaradabandı,
Sözü yavandı.

Dabanından nallanıb,
Düşüncəsi kallanıb.

Dabanını dağlayasan,
Olub qapı, baca pusan.

Dabanını qaldırıb,
İşi çəmə saldırıb.

Dabanını tüpürüb
Düşdü yolun ağına.
Boynuna yük götürüb,
Baxmaz daşan yağına.

Dabanqırma getdilər,
Mənzilə tez yetdilər.

DƏRİ

Dəridən çıxır o ara vuranda,
Darıxır bəd işdən kənar duranda.

Dərisi genəlibdi,
Əhvalı kökəlibdi.

Dərisinə sığan deyil,
Tanınıbdı eldə veyil.

Dərisinə sığmır, motal kimidir,
Deyir arıqladan can həkimidir.

Dərisinə od düşübdü,
Qorxusundan бүrüşübdü.

Dərisinə saman təpilsin gərək,
Düzələsi deyil ondakı ürək.

Dərisinə sanki təpilib saman,
Yazığın əhvalı qarışıb yaman.

Dərisini boğazından soydular,
Çirkin əməlindən cana doydular.

Dərisini genəldibdi,
Bəd işi peşə edibdi.

Dərisini güdəndi,
Çıxardığı gödəndi.

Dərisini qoruyandı,
Qorxusundan yarıcandı.

DİL

Dil açdı gedib ona,
Halına bəlkə yana.

Dil-ağız etdi,
Qayıdıb getdi.

Dil-ağızsız adamdı,
Düzlük ona ənamdı.

Dilbilməz əlinə düşüb elə bil,
Dərdi sellənibdi, özündə deyil.

Dil-boğaza qoymur o,
Elə yalan deyir o.

Dil çıxarıb yalvarır,
Məqsədə belə varır.

Dil cavabı söylədi,
İşdən halı eylədi.

Belə qayda var: -
Əl uzun olduqca -
Dil gödək olar.

Dilotu yeyib,
Hədyan sözü də,
Zənn etmir eyib.

Dil tapa bilmir,
İşdə bir hünər
O, yapa bilmir.

Dilxoşluq edir,
İşi düz gedir.

O, alçaqdan əkərdi,
Hamıya dil tökərdi.
İndi sığmır dərisinə.
-Nə dəyişib o əfəli?
-Böyüklərin ətəyinə
Çatıb əli.

Dil tapdı biri ilə,
Bacarıb aldı ələ.

Dil tökdü, razı saldı,
Onun könlünü aldı.

Dilavərdi o,
Elpərvərdi o.

Dilə-dişə düşübdü,
Nahaqdan ilişibdi.

Dilə vurmur qadağa,
Şeşələnib qudurub.

Tərpədir min budağı,
Bir budaqda oturub.

Dildən çox sazdı,
Ağlı dayazdı.

Dildən-dilə düşüb adı,
İş görməkdə o ustadı.

Dildən düşübdü daha,
İncidiblər nahaqdan,
Yol verməyib günaha,
Onu tutub nahaq qan.

Dildən gələn, əldən gəlsə,
Hərə bir xəqan olar.
El qədrini hər kim bilsə,
Ən kamil insan olar.

Dildən pərgardı,
Hay-küyə basdı,
Zəhlə apardı.

Dilə-ağıza düşübdü adı,
Tanınır qoçaq bir el imdadı.

Dilə-dişə düşdü o,
Danlandı, bürüşdü o.

Dilə gəlib danışdı,
Amma, yenə o çaşdı.

Dili-ağzı qurumuşdu,
Deyirdin bəs bir bihuşdu.

Dili ağzına sığmır,
Əsla ipini yığmır.

Dili dinc duran deyil,
Tamam olubdu veyil.

Dili-dodağı qurudu,
Sanma qanı durudu.

Dili dolaşdı,
Ağlı çaşdı.

Dili dönmür danışa,
Ağzı dirənib daşa.

Dili gicişir,
Gücü çatmayan
İşə girişir.

Dili gödəkdir,
Çirkin diləkdir.

Dili kəsərlidir,
Onun qılıncdan.
Düşmənləri qorxur
Ondan hər zaman.

Dili kilidləndi,
Daşa dirəndi.

Dili qısa olandı,
Danışdığı yalandı.

Dili qurudu, susdu,
Qorxusundan qan qusdu.

Dili ilandı,
Sancıb çalandı.

Dili olub çox acı,
Kəsilməkdi əlacı.

Dili topuq çalandı,
Danışdığı yalandı.

Dili tutuldu,
Canı qıc oldu.

Dili uzunluq edir,
Ürək sökür, qəlb didir.

Dili yanmışın biridi,
O nə susdu, nə kiridi.

Dili zəhərdi,
Ancaq bilinmir,
Qarnının dərdi.

Dilim-ağzım qurusun,
Niyə dedim mən ona:
Dizin-dizin sürünsün.

Dilimdən düşmür adı,
Oydu ağzımın dadı.

Dilim, səni dilim-dilim olasan,
Dil deyilsən, sən başıma bəlasan.

Dilimin açılıb daha çidarı,
Yersiz danışmaqdan utanmır barı.

Dilimin elə bil ucundadır söz,
Qoy yadıma salım, bir az tabla, döz.

Dilində tük bitibdi,
Yalvarmaqdan zalıma,
Daha huşu itibdi.

Dilindən az olar asılsa dara,
Sözlə çox qəlblərə vurubdu yara.

Dilindən çıxıb payı,
Hay-küy edir havayı.

Dilindən kağız aldı,
Özündən razı qaldı.

Dilindən qaçırdı sözü,
Zərərini gördü özü.

Dilindən qara yara -
Çıxsın, gəl az vur ara.

Dilinə daş bağlanıbdı,
Dinə bilmir, dağlanıbdı.

Dilinə dil atdı çağırdı onu,
Mənasız, boş yerə coşdurdu onu.

Dilinə dil bağlayıbdı
Çox sinələr dağlayıbdı.

Dilinə dil bağlayır,
Danışsa sarsaqlayır.

Dilinə dil yetirmək olmaz,
Atdığı sözü götürmək olmaz.

Dilinə güc verib bağladı-basdı,
Bilmədi sözünə kim qulaq asdı.

Dilinə, nə dil çatmaz,
Nə fəlinə fel çatmaz.

Dilinə güc vermə, onu saxla kip,
Hər sözün başına çalış salma ip.

Dilinə qadaq ver, onu saxla kip,
Hər sözün başına çalış salma ip.

Dilinə nə dil
Yetirmək olmaz.
Nə onunla iş
Bitirmək olmaz.

Dilinə şəkər qatır,
Ona buna naz satır.

Dilinə, yaxşılığı etsə də gətirmədi,
Ömrü boyu heç kimdən bir minnət götürmədi.

Dilinə yiyəlik eyləyə bilmir,
Həqiqət olanı söyləyə bilmir.

Dilinə vermir yasaq,
Danışır sarsaq-sarsaq.

Dilinə vurmadı, heç nə yemədi,
Amma səbəbini açıb demədi.

Dilinə yoxdur qoruq-qadağı,
Tanınır eldə adı lağlağı.

Dilini bal eyləyir,
Yetəni lal eyləyir.

Dilini dişinə
Sıxıb mumladı.
Az qala yadından
Çıxmışdı adı.

Dilini gəmirirdi, əsdi dodağı,
Hirsindən danışdı dəlisayağı.

Dilini kəsmir özü,
Dinəndə qızır gözü.

Dilini qarnına
Salıb susdu o,
Haram yediyini
Bir gün qusdu o.

Dilini qoymur farağat,
Təpəsinə təpibdi at.

Dilini saxlayan salamat olar,
Dili dinc durmayan udmaz, mat olar.

Dilini təpinib kəsə bildilər,
Hədyan sözlər dedi, danışdı hədər.

Dilinin yoxdur sümüyü,
Baş aparır hayı-küyü.

Dillərdə dastan oldu,
Eldə qəhrəman oldu.

Dillərdə dolaşır onun ad-sanı,
Elinə, yurduna qaynayır qanı.

Dillər əzbəri olub,
Ona hörmət gətirən
Eldə hünəri olub.

Dilli-ağızlıdı çox,
Ömür sürür gözü tox.

Gir ürəyi dolan, gözə inanma,
Yağlı dilə, şirin sözə inanma.

DİRSƏK

Dirsək göstərir elə,
Zirə enməyir hələ.

DİŞ

Diş-dırnağı ilə, min əziyyətlə,
Bir təhər yaşayıb tablayır hələ.

Diş qıcırdandı,
Əfi ilandı.

Dişi batırdı,
Gücü çatırdı.

Dişi batmır,
Mərəmə çatmır.

Dişi, dilini kəsdi,
İştahı tez tələsdi.

Dişi, dişinə tez-tez dəyirdi,
Soyuğa dözməyib o titrəyirdi.

Dişi qana batandı,
Vəcdanını satandı.

Dişi lap kəsirdi bağarsığını,
Saxlaya bilmirdi hirs, acığını.

Dişində qalıb şirə,
Öyünür nahaq yerə.

Əlin düyününü dişinə salma,
Sonra bərk ayaqda peşiman olma.

Dişini ağartdı,
Özünü dartdı.

Dişini hirsindən qıcaırdı o,
İntiqam almağa susayırdı o.

Dişinin acısını almağa çalışırdı,
Qisas almaqdan ötrü yanırdı, alışırdı.

Dişinin dibindən gələnı dedi,
Nə sözünü uddu, nə onu yedi.

Diş qurtlamağa da bir çöpü yoxdur,
Çox kasıb olsa da gözləri toxdu.

Dişlərini ağardandı,
Sanki əfi ilandı.

Dişlər yox ikən, dodaq var idi,
Diş «mənəm-mənəm» söyləyir indi.

DİZ

Diz-dizə oturdular,
Etdilər giley-güzar.

Dizə çıxıb zibili,
Hələ onun var dili?

Dizi bərk deyil,
Səni satar, bil.

Dizi əsməcə tutdu,
Özünü də unutdu.

Dizində ağ tük bitsin,
Yüz əliyə o yetsin.

Ev alma, qonşu al – dizinə döymə,
Sonra cana doyub özünə söymə.

Dizini qatlamadı,
Oldu xalqın imdadı.

Həddini aşanın dardır ürəyi,
Dizinin üstədir onun çörəyi.

Dizinin yoxdur giri,
Danışır iri-iri.

Dizləri əsən deyil,
Bəxtindən küsən deyil.

Dizləri titrəyəndi,
Qorxub yalan deyəndi.

Dizli adamdı,
Qəlbində olan
Vətənə namdı.

DIRNAQ

Dırnaq boyda yoxdur onun hörməti,
Tanıyanlar ona edir nifrəti.

Dırnağına keçirəndi,
Ona zəhər içirəndi.

Dırnaqarası baxandı işə,
Malik olubdu çirkin vərdisə.

Düşdü ətlə dırnağın arasına bir tikan.
Hər ikisi göynədi, o çəkilən vaxtacan.

DODAQ

Dodağı, dili yandı,
Nə qandırdı, na qandı.

Dodağı qaçdı,
Qol-qanad açdı.

Dodağı qorxudan tirədi, əsdi,
Dillənə bilmədi səsini kəsdi.

Dodağı sallaq qaldı,
Yersiz xəyala daldı.

Dodağını çeynədi,
Qəzəbindən göynədi.

Dodağını gəmirdi,
Hirsindən qəm əmirdi.

Dodağını hər bir işə büzəndi,
Yalanın dalınca yalan düzəndi.

Dodağını qoydu dodağı üstə,
Susub öz yerində durdu ahəstə.

Dodağını salladı,
Zülm-zülm ağladı.

Dodağının altı yeri süpürdü,
Üstü göyü, öz-özünə köpürdü.

Dodaq büzmək hər işə,
Ona olub bir peşə.

Dodaqları, dərdi artdı gülmədi,
Sevinc nədir, şadlıq nədir bilmədi.

Dodaqları heyਰətindən büzüldü,
Sanki əli yerdən - göydən üzüldü.

Dodaqları həyacandan qurudu,
Sanmadılar onun qanı durudu.

Dodaqları qapanmışdı, susmuşdu,
Qorxudan elə bil qan qurumuşdu.

Dodaqları qorxusundan çatladı,
Tablamadı, dizlərini qatladı.

Dodaqları qorxusundan qapandı,
Biləndəki danışdığı yalandı.

Dodaqları lək dodağı olmuşdu,
Qara bulud kimi sanki dolmuşdu.

DÖŞ

Tikan olub batma, çalış həmişə,
Gülə dön qoy səni taxsınlar döşə.

Boş qazandan gələn küydü:
Çox da o, döşə döydü.

Döşləşə bilir,
Qorxub eləmir.

Döşlü adamdı,
Ona sataşan
Ağıldan xamdır.

Döşü atlandı,
Sanki sevincindən
O qanadlandı.

Döşü doludur,
Dilində olan
Sözün boludur.

Döş-döşə gəldi,
Gücünü bildi.

Bir xainin daşını
O, döşünə döyərdi.
Ondan gördü xəyanət,
Daşın yeri göyərdi.

Döşünə yatmır,
Ağlına batmır.

EV

O, ara vurmaqdan dəridən çıxdı,
Axırda özünün evini yıxdı.

ƏL

Əl altından alandı,
Danışdığı yalandı.

Əl atar inan,
Saman çöpünə
Suda boğulan.

Əl-ayağa dolaşandı,
Yersiz yerə dalaşandı.

Əl-ayağa döşəndi,
Boyun büküb o dindi.

Əl-ayağa düşəndi,
Qorxusundan üşəndi.

Əl-ayağı əsəndi,
Taleyindən küsəndi.

Əl-ayağı soyudu,
İşi yarımçıq qoydu.

Əl-ayağı yerdən-göydən üzüldü,
Göz yaşları leysan kimi süzüldü.

Əl-ayaq yığışdı,
O, gəlib çıxdı,
Gətirmədi onun
Həyatda baxtı.

Əlaltı olub daha,
Batıbdı min günaha.

Əlaltdan iş görəndi,
Şərə yalan hörəndi.

Əlbəyaxa vuruşdu,
Qorxaq qaçıb sovuşdu.

Əlbir oldular,
Dilbir oldular.

Yerə səpib acı tərə,
Sonra ondan nar dərməyə
Əl bulama nahaq yerə.

Əl bulayıb bir işə,
Son qoydular təşvişə.

Əl çatan yer deyilsə,
Ora yetmək istəyər
Əgər hər kim veyilsə.

Əl çatmaz, ün yetməz işə başladı,
Görmədi heç kimdən sonda imdadı.

Əl çəkmədi yaxasından,
Gözlərini örtmüşdü qan.

Əl çəkməz it motaldan,
Nə qədər vursan, inan.

Əl çirkidir mal-dövlət,
Bacarıb qazan hörmət.

Əl təksə, götürməz iki qarpızı,
Atalar bu sözü deyib qırmızı.

Əl tutandı o,
Mərd insandı o.

Əl üstündə gəzdirər,
Kişidirsə O əgər.

Əl verməz bir işə girişdi biri,
Bacara bilmədi qayıtdı geri.

Əldən ağıza qalıb,
Buna inam azalıb.

Əldən-ayaqdan düşdü,
İş bitmədi, büzüşdü.

Əldən istidir xeyli,
İşdən deyil gileyli.

Əldən əli üzüldü,
Gözündən yaş süzüldü.

Əldən qalan iş əlli il qalar,
Bu sözü deyib müdrik atalar.

Əldən təksə, səs çıxmaz,
Nə çox artıq, nə də az.

Ələ düşübdü,
Lap bürüşübdü.

Ələ keçiribdi ipin ucunu,
Çoxdan istəyirdi eyləsin bunu.

Əl-ələ qalxdı onlar,
Aralıqda qorxu var.

Əl-əl gəzirlər,
Tapa bilməsələr
Yaparlar hünər.

Əl-ələ veribdilər,
Düz tədbir görübdülər.

Əl, əli yuyar,
İkisi üzü.
Öyrənsən budur
Doğrusu düzü.

Ələ salıblar,
Ona nahaqdan
Zərbə çalıblar.

Əli açıq adamdı,
Dili püstə, badamdı.

Əli açıqdı,
Elin gözündə
O, başa çıxdı.

Əli boş qayıdıb
Getdiyi yerdən,
Tablaya bilməyir
Qəmdən, qəhərdən.

Əli boşə çıxıbdı,
Bu dərd onu sıxıbdı.

Əli boşə çıxandı,
Gözlərini sıxandı.

Əli çörəyə çatdı-
Zəhmətə əl uzatdı.

Əli dolu gəlibdi,
Bunu rəva bilibdi.

Əli ətəyindən uzundu xeyli,
Söküb dağıtmaqdı həmişə meyli.

Əli əyridir,
Yamanlıq edir.

Əli gətirmir,
Dərdi deyil bir.

Əli girən bir işdi,
Bu ona bir yerişdi.

Əli heç qələm tutmur,
Yenə də yazmaq umur.

Əli qalındı,
Ağlı yalındı.

Əli qızıl kəsəndi,
Qazandığı əhsəndi.

Əli soyuyub işdən,
Qəlbində qopub şivən.

Əli uzunluq edir,
İşi yağ kimi gedir.

Əli xeyirsiz,
Həyatda qoyar
Ancaq çirkin iz.

Əli yalındır,
Var ona olub
Tapılmaz andır.

Əli yandı gəzirdi,
Tapılmırdı, bezirdi.

Əli yuxadı,
Onun qənimi
Qarayaxadı.

Əli yuxadır,
Həyatdan hər vaxt
Acılıq dadır.

Əlimi pişik yeməyib mənim,
Dərsini alarsan, ey mənə qənim.

Əlimi üzmüşəm yaltaq olandan,
Danışır, əl çəkmir dili yalandan.

Əlimin duzunu görübdü ancaq,
Özünü sansa də hamıdan qoçaq.

Əlimin zərbini dadmayıb hələ,
Anlaya bilmir ki, çox getməz belə.

Əlindən bacar nə çıxsın xəta,
Quruyub yerində nə dönmə mata.

Əlindən çıxıb xəta,
Dərd onu qoymur yata.

Əlin düyününü dişinə salma,
Öz vaxtında acıb əlacsız qalma.

Əlin uzundursa öz cibinə sal,
Atalar deyibdi eşit, ibrət al.

Əlində yağ daşsa da,
Qaçıb yetişdi dada.

Əlindən el bezar oldu,
Xalqa böyük azar oldu.

Əlindən el gəldi cana,
Divan tutdu bir gün ona.

Əlindən gələnə iki qaba çək,
Məndən kənar gəzib yaxamdan əl çək.

Əlindən pisliklə, yamanlıq gəlir,
Dostun da sevinci qəlbini dəlir.

Əlindən tutanı var,
Qazanıbdı etibar.

Əlindən su da dammaz,
Göylüyündən utanmaz.

Əlindən yerə tökülməz darı,
Xəsisdir, olub sümük azarı.

Əlinə veriblər onun bir düdük,
Çala-çala gəzir, olubdu hüllük.

Əlini bulasa bu iş düzələr,
Onda var fərasət, onda var hünər.

Əlini heç vurmur ağdan-qaraya,
Yamanlıq toxumu səpir araya.

Dünyadan əlini üzmə sağ ikən,
Bir gün doğanaqdan keçəcək örkən.

Əlini yuyub qıraqda durdu,
Nə yalvardı nə, boynunu burdu.

Əlini, yalvarıb boğaza atdı,
Yaxşılıq edəni axırda satdı.

Əlinin dalını o qoydu yerə,
Buna məcbur olub batdı qan-tərə.

Əlinin dalını yerə qoyandı,
Hamı yaxşı bilir yalan yayandı.

Əlinin görüb dadını,
Dərd qatıbdı əhvalını.

Əlinin içini iyləməyib ki,
Nə bilsin çomağa sürtünər keçi.

Əliuzunluq edir,
Elin cibini didir.

İstəməsən ağır töhməti eldən,
Onda çalış vermə ipini əldən.

Əlləri qoynunda qalıb,
Dərd onu bu hala salıb.

Əlli-ayaqlı itirər onu,
Xəyanət edən anlamaz bunu.

Əlli ol, olma tənbel,
Yoxsa iş olar əngəl.

Əl mənim, əmək sənin,
Nə deyirsən, indi din.

GÖTÜR-QOY

Çayı tullanmamış eylə götür-qoy,
Əvvəl dovşanı tut, sonra onu soy.

GÖZ

Göz altında saxlandı,
Hər addımı yoxlandı.

Göz dustağı etdilər,
Bu istəyə yetdilər.

Göz-qaş atırdı,
Naz da satırdı.

Göz qoydu hər bir işə,
Ayıq oldu həmişə.

Göz verib, işıq vermir,
Qəlbi daşdı, ya dəmir.

Göz verir, işıq vermir,
Bizdə qalmayıb səbir.

Göz vurandı yetənə,
Yoldan keçib ötənə.

Göz yaşı tək safdır,
Qəlbindəki insafdır.

Göz yaşına verdi qəm,
Onu sıxdı kədər, qəm.

Göz yaşını uddu o,
Özünü şax tutdu o,

Gözağartması verəndə ona,
Susdu, kiridi, az qaldı yana.

Gözaltısı var,
Cananıdır yar.

Gözaydınlığı verdilər ona,
Sanki ölmüşdü, o, gəldi cana.

Gözdə-qulaqda oldu,
Gözü yolaqda oldu.

Özgədə qıl seçən gözdə tir olar,
Xəlvət yerdə pişik dönüb şir olar.

Gözdağı verdi,
Selləndi dərdi.

Gözdən düşdü – çirkin bir iş bitirdi,
El-obada hörmətini itirdi.

Gözdən olubdu daha,
Ona qan-yaş tökməyi
Yaman oturdu baha.

Gözdən o salındı, hörmətdən düşdü,
Həyatda ayağı tez-tez sürüşdü.

Gözdən pərdə asandı,
Nə qandı, nə usandı.

Gözdən tükü çəkəndi,
Nahaq qanlar əkəndi.

Gözdən tükü də qapır,
Hər gün talayır, çapır.

Gözdən yoxa çıxdı, görən olmadı,
Heç ondan bir xəbər verən olmadı.

Gözə dəymir o,
Dərd, qəm əmir o.

Yaxşı tanı ipi qırıq olanı,
Gen günündə gəlib gözə girəcək.
Dərisi genəlsə, yoxdur yalanı,
Dar gündə gözünə kül üfürəcək.

Gözə girəndi,
Dedikcə çoxdu
Kələyi, fəndi.

Gözə hər vaxt inanma,
Sözə hər vaxt inanma.

Gözə soxur özünü,
Sırtıq edir üzünü.

Gözə şirin gələndi,
İşini düz biləndi.

Gözəyarı ölçəndi,
Belə ölçüb-biçəndi.

Göz-gözü görmür,
Eniş-yoxuşu,
Həm düzü görmür.

Göz-qulaq oldu,
Bildirdirinin
Seçdiyi koldu.

Gözləri acın biri
Balı havadan içir.

Gözləri axır,
Köndələn baxır.

Gözləri bənzədi dana gözüne,
İnanmadı heç kəs onun sözünə.

Gözləri bərələ-bərələ qaldı,
Həyacan keçirdi, huşu azaldı.

Gözləri böyüdü dana gözü tək,
Qorxaq olduğuna eyləmədik şəkk.

Gözləri dönmüşdü qan çanağına
Təsir eyləyirdi bir öyüd ona.

Gözləri fərəhdən işığa gəldi,
Ağ günə qovuşdu, qəddi dikəldi.

Gözləri elə bil qığılıcımla saçı, r,
Ona baxan hürküb kənara qaçı.

Gözləri qan ağladı,
Dərd qəlbini dağladı.

Gözləri qızanda, arsız insanı
Kənar etdi, tökər nahaqdan qanı.

Gözləri qorxudan alacalandı,
Hamının gözündə balacalandı.

Gözləri qorxudan sanki dörd oldu,
Bircə an keçməmiş saraldı-soldu.

Gözləri mərcandı,
Gözəl candı.

Gözlərini dikdi yerə,
Danlayanda onu hərə.

Gözlərinə dəm verib gecə-gündüz ağladı,
Dərdi artdı, başına yazıq qara bağladı.

Gözlərinə köçüb duman,
Onun halı olub yaman.

Gözlərini dikib yerə,
Güvənirdi hər an şərə.

Gözlərini döyür indi,
Ürəyinin dərdi mindi.

Gözlərini örtübdü qan,
Əməlini azıb yaman.

Gözlərinin qarasını sıxırdı,
Dərdi onu yandırır-dı-yaxırdı.

Gözucu baxır hər işə,
Yamanlığı edib peşə.

Gözü acın biridi,
Yalan sözü yeridir.

Gözü açıq olandı,
Dost qeydinə qalandı.

Gözü ayağının altını seçmir,
Mənim beləsindən gözüm su içmir.

Gözü ayağının altını seçmir,
Nadanlıq eyləyir, düz ölçüb-biçmir.

Gözü çıxdı kəlləsinə,
Qorxub qaçdı sinə-sinə.

Gözü çıxıb çanağından,
Tablamır el qınağından.

Gözü dağınlıqdı çox,
Batmalıdı ona ox.

Gözü düşdü birinə,
Döndü baldan şirinə.

Gözü gəzirdi,
Görə bilməyib
Candan bezirdi.

Gözü götürməzdən çalış kənar gəz,
Elin şadlığını gözü götürməz.

Gözü kəlləsinə çıxdı qorxudan,
Sanki bəbəyindən süzüldü al qan.

Gözü kordu deyə gündüz inləyir,
Qaranlıq gecədə camış gönləyir.

Gözü qırıq olubdu,
Qəlbinə dərd dolubdu.

Gözü tək de elin tərəzi hanı,
Həm yaxşını çəksin, həm də yamanı.

Gözü yeri görmür ağı azanda,
Bilmir özü düşər quyu qazanda.

Gözükölgəli olma,
Nə da saralıb solma.

Gözüm bir bədzatdan su içmir,
Gözü ayağının altını seçmir.

Gözüm üstə yerin var,
Səndə gördüm etibar.

Gözümdən itilib yaxamdan əl çək,
Əlindən gələni iki qaba çək.

Gözümün, gözlədim
Saraldı kökü,

Məndən əl çəkmədi
Dərd-qəmin yükü.

Gözündə görmür tiri,
Özgə gözdə qıl seçir.

Gözündən güləndi o,
Sevinclə bələndi o.

Gözünə dar gündə kül üfürəcək,
Yaxşı tanı ipi-qırıq olanı.

Gözünə hər kimin çəkilib pərdə,
Çarə tapa bilmir düşdüyü dərdə.

Gözünə yediyi-içdiyi durdu,
Harama dadandı, tamam qudurdu.

Gözünün baxmadı quyruğu ilə,
Haram mal önündə dönsə də selə,
Gözlədi, gözlədi, axırda kəsdi.

Gözünün bir idi ağı-qarası,
Şər oduna düşdü çiyər-parası.

Gözünün el üçün əridi yağı,
Axırda qəlbinə çəkdilər dağı.

Gözünün leysanı tamam qurudu,
Ağladı-ağladı özünü yordu.

Gözünün ucuyla işlərə baxır,
Əməli çoxunu yandırır-yaxır.

HARAY

Dostun varsa onu dar gündə sına,
Yaman dost əkilib gəlməz yaxına.

Yaxşı dostun daşsa əlində yağı
Çatar harayına işin bəd çağı.

XASIYYƏT

Aqıl hər tərəfə su kimi axmaz,
Seçib doğru yolu – onu edər qət.
Çalsalar, ağına-bozuna baxmaz –
Oynar hər havaya yüngül xasiyyət.

XİRTDƏK

Atalar düz demiş «xain ağarmaz»,
Qəlbdən qara olan, çənəsindən saz.
Xirtəkdən yuxarı danışar sözü,
Elin sevincini götürməz gözü.

Xirtəyə yığılıb dərдин əlindən,
Ötüb keçə bilmir qəmin selindən.

Xirtəyindən keçmir yeyib-içdiyi.
Düz gəlmir həmişə ölçüb-biçdiyi.

Xirtəyinə qədər düşübdü borca,
Qaçmağa nə qapı, nə qalıb baca.

Xirtəyinə qədər işlə məşguldür,
Xalqına sadıqdır, xalqına quldur.

İP

İstəməsən ağır töhməti əldən,
Onda çalış vermə ipini əldən.

İÇ

Soğan yemisənmi? Deyirsən: xeyir!
Onda nə səbəbə için göynəyir?

KİRPİK

Kirpik kipriyə varmayıb,
Nə yatıb, nə oturmayıb.

Kirpiyi peykandı,
Dili tikandı.

Kirpiyini ox eylədi,
Atıb oxu ov eylədi.

Kirpiyini etdi nizə,
Bilə-bilə sancdı bizə.

Kirpiyilə od götürüb yaşadı,
Dərdi, qəmi onun qoşa-qoşadı.

KƏLLƏ

Kəllə sındırıb,
Sandı qələbə yapıb.

Kəllə-mayallaq aşdı,
İşi birdən dolaşdı.

Kəlləli bir adamdır,
Dili püstə, badamdır.

Kəlləsi boşdur,
Bu ona xoşdur.

Kəlləsinə girmədi,
Gözə fikir vermədi.

Kəlləsiylə danışır,
Danışdıqca qızışır.

KÖP

Kim çox şişib, ona dəyməyib törpü,
Geci-tezi bir gün yatacaq köpü.

Boş tərəfdən lovğa həmişə şişər.
Köpü alınanda həddinə düşər.

KÜRK

Yolsuzun kürkünə düşəndə birə,
Öz-özünə dönüb qayıdar zirə.

QABIRĞA

Qabırğası qalındı,
Ağıldan da yalındı.

Qabırğasına verdi,
Çəkmədi bir el dərdi.

QAN

Qan ağlatdı yetənə,
Bəd iş gördü o yenə.

Qan ağlayır gözləri,
Tapıb çalır sözləri.

Qan axar su yerinə,
Fürsət versən düşməyə.

Qanbağır olub tamam,
Qorxub əsir o müdam.

Qan bahası verdilər,
Düzgün tədbir gördülər.

Qan bahasına
Qazanıb adı.
Hər vaxt elinin
Olub imdadı.

Qan barışdırar,
Kimdə ağıl var.

Qan çanağıdır,
Xalqa yağıdır.

Qan içəndilər,
Yaman gündədir.

Qan içənin biridir,
Bəd işini yeridir.

Qan qaralandı,
Qeyrəti dandı.

Qan içəndi o,
İşi səhv ölçüb,
Çəp biçəndi o.

Qanı halaldır,
Suçuna laldır.

Qan ocağıdır,
Çatmayan onun
Qanacağıdır.

Qan ocağıdır o,
Qəlblərin dağıdır o.

Qan sıçradı beyninə,
Qəzəbləndi o yenə.

Qan su yerinə,
Axırdı yenə.

Qan su yerinə,
Axırdı yenə.

Qan tərə batdı,
Zəhməti sevdi,
Mərəmə çatdı.

Qan tutubdu gözünü,
Heç anlamır özünü.

Qan uddurur yetənə,
Bil bələdir vətənə.

Qan vurubdu beyninə,
Dinc oturmur o yenə.

Qan yatırandı,
Ağıl insandı.

Qana hərisdi,
Vəhşidən pisdı.

Qana onu saldılar,
Haqsız qisas aldılar.

Qana susadı biri,
Özü qalmadı diri.

Qana susayandı o,
Bir qəddar insandı o.

Qana yeriyr,
Çətin kiryir.

Qanı barışdırandı,
Mürdik, aqıl insandı.

Qanı dönüb it qanına,
Qəlbi qalıb yana-yana.

Qanı halaldır,
Suçuna laldır.

Qanı qaçıb üzündən,
Yaş süzülür gözündən.

Qanı, qanla yumazlar-
Ataların sözü var.

Qanı qaradır,
Qəlbi yaradır.

Qanı qaralıb,
Səbri daralıb.

Qanı qaynayandı,
Gözəl insandı.

Qanı soyuqdu,
Sanki oyuqdu.

Qanı vurub başına,
Sakitləşməz, ha qına.

Qanı yumazlar
Əsla qan ilə.

Qaydanı qoyub
Atalar belə.

Qanına bülünübdü,
Haqsız oda yanıbdı.

Qanına it qanı sanki calandı,
Bilmədi ki, deyilənlər yalandı.

Qanını qoyubdu iki qaşığa,
Dözmür haqsızlığa, düyünə-dağa.

Qanının arasına
Girə bildi birisi.
Yenə atılıb düşdü
Nahaq qanın hərisi.

Qanlı-bıçaqdı onlar,
Aralıqda qorxu var.

İsti-qanlıdır,
Adlı-sanlıdır.

Qansız adamdı,
Ağıldan xamdı.

Qan-yaş töküb ağladı,
Dərd qəlbini dağladı.

QARA QƏPIYƏ SATMAQ

Namərd öz yükünü yığsa təpəyə,
Dostunu satacaq qara qəpiyə.

QAŞ

Qaş-göz edəndi,
Sinov gedəndi.

Qaş-göz oynadan,
Vəfasız olur
Sən buna inan.

Qaş-qabağını
Sallayandı o.
Düz işi tərsə
Anlayandı o.

Qaş-qabağını
Tez-tez tökəndi,
Hədyan danışıb
Zəhlə tökəndi.

Qaş qayıran yerdə
Çıxartdı gözü.
Bəlasını çəkdi
Axırda özü.

Qaş-qabağı yer süpürür,
Bəxtinə də o tüpürür.

Qaşı cəlladdı,
İnsafa yatdı.

Qaşı düzəldəndə, gözünü tökdü,
Vecinə almadı, əhvalı kökdü.

Qaşı xəncərdi,
Kəsməkdi dərdi.

Qaşı qar aldı,
Səbri daraldı.

Qələm qaşı var,
Uca başı var.

Qaşını çatdı,
Zənn etdim oxdu,
Sinəmə atdı.

Qaşını çatır,
Yersiz naz satır.

Qaşları çatal,
Məni etdi lal.

Qaşları çatma,
Bizə naz satma.

Qaşları qara,
Salıbdı çoxdan
Məni azara.

Qaşları yaydı,
Ovçuya taydı.

Qaşları yaydı,
Kirpiyi oxdu.
Əyri baxana,
Qorxusu çoxdu.

QƏLB

Qəlbdən qara olan, çənəsindən saz,
Atalar düz deyib xain ağarmaz.
Xirtdəkdən yuxarı danışar sözü,
Elin sevincini götürməz gözü.

Qəlbi dedikcə dardı,
Üzündən yoxa çıxan
Bir həyadı, bir ardı.

Qəlbi həm daşdı,
Həm yekəbaşdı.

Qəlbi kövrəkdi,
Təmiz ürəkdi.

Qəlbi qaradı,
Dərddi, yaradı.

Qəlbi qara olandı,
Danışdığı yalandı.

Qəlbi tikməyə yoxsa hünərin,
Qırıb eyləmə dərini dərini.

Qəlbiaçıq-dostun aşını yeyər,
Qəlbiquara – dostun başını yeyər.

Qəlbində baş qaldırır
Şirin-şirin arzular.
Sevilir el-obada,
Ona çoxdur etibar.

Qəlbində dərd yuva salıb,
Əlacı Allaha qalıb.

Qəlbində tufan qopubdu,
Ürəyinə qəm hopubdu.

Qəlbinə buz bağlayıbdı,
Çox ciyərlər dağlayıbdı.

Qəlbinə söz tez toxunur,
Üzündən dərd, qəm oxunur.

Qəlbini qırıbdılar,
Bağrını yarıbdılar.

Qəlbini sındırıblar,
Od vurub yandırılıblar.

Qəblərə dəyəndi o,
Düz işi əyəndi o.

Qəlbi coşandı,
Şer qoşandı.

QOL

Qol-qanad açdı,
Dağı şad aşdı.

Qol-qanad verdi,
Azaltdı dərdi.

Qol-qanadın sındırdılar,
Atasını yandırdılar.

Qol-qanadını
Qırıblar tamam.
Gündüzü olub
Qaranlıq axşam.

Qol atır süzür,
Balıqtək üzür.

Qolu burmadı,
Sakit durmadı.

Qolu zorludur,
Gözü torludur.

Qolundan tutdu
O yıxılanın,
Bu iş artırdı
Onun ad-sanın.

Qolunu çırmayıb girişib işə,
Zəhməti özünə eyləyib peşə.

Qolları boşaldı,
İşindən qaldı.

Qolları qoynunda qalıb,
Qəlbində dərd yuva salıb.

Qurusun qolun,
Yorulsun yolun.

Qoltuğu şişdi,
Yersiz irişdi.

Qoltuqlarda yaşayır,
Üzü töhmət daşıyır.

Qolunu çırmayıb girişib işə,
Zəhməti özünə eyləyib peşə.

Qoynunda qalıbdı əli,
Az qalır ki, olsun dəli.

QOLTUQ

Qoltuğu şişir,
Yetənə baxıb,
Gülüb irişir.

Qoltuğuna verdilər,
Ona-buna sataşdı.
Qızdı, həddini aşdı,
Vurub yerə sərdilər.

Qoltuğunda baş gizlədər,
Ürəyində daş gizlədər.

Qoltuğunun altda qoyulur qarpız,
Şişir, lovğalanır həyasız, arsız.

Qoltuqaltı olubdu,
Saralıbdı solubdu.

Qoltuqda yaşamaq zülmdür, zülüm,
Pozulmaz qanundur canlıya ölüm.

Qoltuqlar altında başı olanlar,
Danışar quyruqlu, dümağ yalanlar.

QOYNU

Qoynu gülüstandı,
Gözəl insandı.

Qoynuna alıb yarı,
Olubdu qəlb vüqarı.

Qoynuna girib,
Bağdan nar dərib.

Qoynunda nar bəsləyir,
Müştərini səsəyir.

QARIN

Qarın başdan aşağıdır,
Qarınqulu boş lağıdır.

Qarın bələdir başa,
Çalış tamahsız yaşa.

Qarına şivən, ağıza dad,
Belə günü eylədi yad.

Qarına şivən, ağıza dad,
Belə günü eylədi yad.

Qarınaltı etmə özünü bəsdir!
Hədyanlar danışan dilini kəsdir.

Qarınquludur,
Dəryanı udur.

Qarınquludur,
Sanma həyalı,
Üzü suludur.

Qarını qardaşdan artıq biləndi,
Gedib orda-burda gəzdi, süləndi.

Qarnı qurtludur,
Lal axan sudur.

Qarnı sancır həmişə,
Pisliyi seçib peşə.

Qarnı toxdur, gözü ac,
Bəbəyini oymaقدır,
Ondan ötrü düz əlac.

Qarnım üçün demirəm,
Qədrim üçün deyirəm.
Səhv edib belə sanma
Qulağımın dalına
Çörəyimi yeyirəm.

Qarnına hıqqıltı dolub,
Qəzəbindən rəngi solub.

Qarnına qızmar şiş taxsan da azdı,
Xalqı yaddan çıxdı, əməli azdı.

Qarnına paxılın sancılar doldu,
Nə vaxt qonşusunun qəlbi şad oldu.

Qarnında elə bil ilanlar yatır,
Ara qarışdırır, aranı qatır.

Qarnında zəhərli ilanlar yatır,
Gedib kola girib kürəkdən atır.

Qarnında yeddi tülkü,
Sanki baş-başa yatır.
Tez-tez qabarır tülkü,
Yetənə ağız atır.

Qarnını döndərib iri motala,
Həmişə cəhd edir əlaltdan ala.

Qarnını qardaşdan
İrəli sanan
Azı, ən azı
Nadandır, nadan.

Qarnını qoyubdu
Sanki islağa,
Doymaq bilməyir
Dönsə də dağa.

Qarnını otarandı,
İnsan deyil, heyvandı.

Ər kişi minnətli çörəkdən bezər,
Xər kişi qarnını otarıb gəzər.

Qarnını şişirdib örkən dolanmır,
El-obayla yola getmir, dolanmır.

Qarnının ağrısı nəsə açıq de,
Hər gün az çeynəyib ətimizi ye.

Qarnının ağrısı
Nədir bilinmir.
Beynindən yamanlıq
Etmək silinmir.

Qarnının altını bilmək çətindir,
Heç nə anlamazsan, ha onu dindir.

Qarnının bilinməz heç nədir qurdu,
Yalandan çoxunun üzünə durdu.

Qarnının çox dərdi var,
Qəlbi bağlayıb qübar.

QULAQ

Qulağı çaldı,
Xəyala daldı.

Qulağı cingildədi,
Bildi olan iş nədi.

Qulağı dincəldi,
Kefi kökəldi.

Qulağı fil qulağı,
Xatırladır ulağı.

Qulağı hər sözə isinişibdi,
Yandıran hər közə isinişibdi.

Qulağı ləlik oldu,
Sonra başını yoldu.

Qulağı oldu qabar,
Eşitdikcə yalanlar.

Qulağı, yerində var,
Qayanı da sanma kar.

Qulağın qoy ayrı yerdə olmasın,
Sözünə əməl et, rəngin solmasın.

Qulağına dərhal pambıq tıxanır,
Düz söz eşidəndə alışıq-yanır.

Qulağına gəlib çatdı,
Əhvalına xəbər qatdı.

Qulağına girdi söz,
Hər bir işə qoydu göz.

Qulağına girmədi,
Sözə fikir vermədi.

Qulağına girmir heç bir doğru söz,
Di gəl beləsinin rəftarına döz?!

Qulağına inanmadı,
Deyiləni düz sanmadı.

Qulağına kimi tamam qızardı,
Möhkəm danladılar, günahı vardı.

Qulağına qara zurna çalındı,
Yenə də qanmadı, gönü qalındı.

Qulağına sanki pambıq tıxayıb,
Eşitmir düz sözü, lap sarsaqalayıb.

Qulağına yetişdi,
Bildirdi olan nə işdi.

Qulağını doldurdular,
Özünə ot yoldurdular.

Qulağında qalmadı,
Öyüd vecə almadı.

Qulağını eşəsən,
Satqın olan adamın
Gözlərini deşəsən.

Qulağını şəklədi o,
Çirkin niyyət bəslədi o.

Qulağını şeşələyir,
Ayağı yer eşələyir.

Qulağını yaxşı aç,
Bəd işlərdən kənar qaç.

Qulağının görə bilsə dalını,
Yaxşı görər o, özünün halını.

Qulağıyla tay götürür,
Yarısını pay götürür.

Qulaq asdı sözünə,
Xeyri oldu özünə.

Qulaqardına vurdu,
Üstəlik kələk qurdu.

Qulaqardına düz sözü vurdu,
Dümağ yalanın üstündə durdu.

Qulaqburması verdi,
Xeyli azaldı dərdi.

Qulaq vermədi düz olan sözə,
Cəhd etdi pərdə çəkdirsin gözə.

Qulaq yoldaşı oldu,
Qəlbinə sevinc doldu.

Qulaq yoldaşı yoxdur,
Dərdi çoxdan da çoxdur.

Qulaqları buruldu,
Ona divan quruldu.

Qulaqları cingildədi,
Bildirdi gələn bəla nədi.

Qulaqları darı dəlidir,
Çoxu onu lal-kar bilir.

Qulaqları dəng edəndi,
Boş söz dalınca gedəndi.

QOLTUQ

Başı qoltuq görsə buna yoxdur şəkk,
Dikbaş qulağıyla tay götürəcək.

QULP

Baxışları dağı dəlsə də ancaq,
Hər sözün başına bir qulp qoyacaq.

QUYRUQ

Quyruğa düşüb,
Canı bürüşüb.

Quyruğu buladı bir nalı xırda,
Qapı arasında qaldı axırda.

Quyruğu dünyanın uzundur, bəli,
Xalqa gülən bir gün olur gülməli.

Quyruğu göründü bir gün xoruzun,
Satqının ifşası çəkmədi uzun.

Xoruzun quyruğu dəyəndə gözə,
Satqın sarısını udub, fal qurar.
Gördü ki, buzovu çıxacaq üzə,
Yerini isitməz, baş-ayaq vurar.

Quyruğu keçməsə satqının ələ,
Çox su götürəcək bu xamır hələ.

Baş tutmadı onun qurduğu qurğu,
Qapı arasında qaldı quyruğu.

Quyruğunun altına iti tikan qoydular,
Ürəyini bununla oyum-oyum oydular.

Quyruğundan basdılar,
Sanki dardan asdılar.

Quyruğundan damır qan,
Onu sanırlar heyvan.

Quyruğundan hələ yoxdur xəbəri,
Kəsibdilər, osa qoruyur dəri.

Quyruq buladı,
Meydan suladı.

Yaltağa adətdir quyruq bulamaq,
Ara qızışdırıb, meydan sulamaq.

Quyruq bulamaqla soxulur gözə,
Malikdir ən azı mindən çox üzə.

Quyruqda sürünəndi,
Töhmətlə bürünəndi.

NƏFƏS

Nəfəs dərməyə də imkanı yoxdur,
İş başından aşır, cəfası çoxdur.

Nəfəsi ağır mömin seyiddi,
Çoxlu xəstənin dadına yetdi.

Nəfəsi daralırdı,
Rəng-ruhu saralırdı.

Nəfəsi gedib-gəlir,
Yatıbdı o, dincəlir.

Nəfəsi gedib-gəlmədi daha,
Hamı başladı fəryada, aha.

Nəfəsi genəldi,
Özünə gəldi.

Nəfəsi kəsilincə bir yazığı döydülər,
Yenə də əl çəkməyib hey haqsız söylədilər.

Nəfəsi kəsilməmiş,
Çalış yox olsun təşviş.

Nəfəsi qaraldı, sinəsi yandı,
Dincini almağa yolda dayandı.

Nəfəsin xalqının üstündə olsun,
Qoyma düşmən onun qəsdində olsun.

Nəfəsini dərdi, dincəldi xeyli,
Yenə yeriməyə yarandı meyli.

OVUC

Ovcuna dünyanın yığsa malını,
Xəsisin qırısq qalar alını.

Ovcuna müdürin yalanlar qoyur,
Yaltaq yalı içib elə ki, doyur.

Ovcundan, xəsisin tökülməz darı,
Həddini aşsa da dövləti, varı.

Ovcunu ağzının üstünə qoymur,
Utanmır, dediği yalandan doymur.

Ovcunun elə bil içindədir lap,
Tutasiyam, demə qaçan ovu lap.

Ovcunun içini iyləməmişəm,
Bilmirəm kim-kimə olubdur həmdəm.

Ovuc-ovuc alır misqal verəndə,
Doldurmaq istəyir çuval görəndə.

Ovuc-ovuc paylayır,
Çuval-çuval taylayır.

Özgənin sözünü ovcuna qoyan,
Ağzıyırtıq satar səni də, inan!

ÖMÜR

Zəhmətlə ad qazan varsa cürətin,
Ömrü gödək olar ucuz şöhrətin.

ÖLÇ-BİÇ

Yüz ölç, bir dəfə biç - belədi qayda:
Ox yayından çıxdı – çətin qayda.

ÖZ

Özündən sökəndən bir az kənar gəz,
Örkənin üstünə darı sərilməz.

PAXIR

Qurma, yoxdur badalağın axırı,
Kim nə etsə açılacaq paxırı.

SAQQAL

Saqqal yoxdur, ötmür söz,
Oğulsansa buna döz.

Saqqalın elə hey altından keçdi,
O bunu özünə doğru yol seçdi.

Saqqalına hərə soğan doğrayıb,
O, bunu özünə saymayıb ayıb.

Saqqalını dəyirməndə ağardıb,
Acını, şirini həyatda dadıb.

Saqqalını verib ələ,
Sovrulubdu ağıl yelə.

SƏS

Səs daşdan çıxsa da ondan çıxmadı,
Bildiyini etdi, sözə baxmadı.

Səs saldı hər tərəfə,
Başladı boş tərifə.

Səsinə səs verdilər,
Bunu rəva gördülər.

Səsini aldı başına,
Gəlmədi elin xoşuna.

Səsini aldılar,
Zindana saldılar.

Səsini, bağırdı başına saldı,
Eşidənlər ondan narazı qaldı.

Səsini kəsdilər arsız dinəndə,
Ağzına vurdular karsız dinəndə.

Səsini kəsdilər tez,
İpəyə deyəndə bez.

Səsini saldı qarnına,
Dərs verdilər o harına.

Səsinin yoğun yerinə verdi,
Nadanlığını açıb göstərdi.

SÖZ

Söz boşdursa dəyərsizdi,
Mənasızdır, kəsərsizdir.

Söz dağarcığı,
Dilinə yığar
Yalandan tığı.

Söz də axıb süzülər,
Sözə dodaq büzülər.

Söz də qəribliyə salına bilər,
Ucuz söz də satın alına bilər.

Söz incəlib üzülər,
Qalınlaşıb nəzilər.

Söz var ata mindirir,
Söz var atdan endirir.

Söz var səmum əsdirər,
Söz var ömür kəsdirər.

Sözdə varsa əgər quyruqlu yalan,
Yoxdur onun kimi zəhərli ilan.

Sözə ütü çəkəndi,
Hədsiz zəhlə tökəndi.

Sözə tumar çəkən var,
Sözlə zəhlə tökən var.

Sözə yatıb yovuşan var,
Yastı-yastı danışan var.

Sözlə göynəyən də var,
Sözü çeynəyən də var.

Sözlərin olmasa qoruq-qaytağı,
Ağzına gələni deyər lağlağı.

Sözlü adamdı,
Ağıldan xamdı.

Sözü boşdu, edib bir ala bayraq.
Tapılmaz birinə inanan ancaq.

Sözü çox ağırdır götürmək olmaz,
Acı dilinə dil yetirmək olmaz.

Sözü çürüdən də var,
Sözü ərідən də var.

Sözü ələmək olar,
Sözlə bələmək olar.

Sözü qorxusundan qarnına saldı,
Güman eylədilər eşitmir laldı.

Sözü qoyma haçalana,
Calaq olar ağ yalana.

Sözü sırğa eyləyib qulağa hər an,
Həyatda üstündür ağıl, ağıldan.

Sözü ucuz olan dələduz insan,
Elə bil boyuna biçilib yalan.

Sözü yersiz söylədi,
Uzunçuluq eylədi.

Sözün haçası da var,
Ən turş alçası da var.

Sözün kütü də çoxdur,
Sözün lütü də çoxdur.

Sözün nə baltası, nə xəncəri var,
Ancaq onlardan da çox kəsəri var.

Sözün ölçüsü də, biçisi də var,
Yüngüllüyü, ağır çəkisi də var.

Sözün tutarlısı, səlisi də var,
Sözün inci kimi xalisi də var.

Sözün yağlısı da, yavanı da var,
Ürəkdə ağzı bağlısı da var.

Sözünə nə qədər qatsa da şəkər,
Kop qəpiyə dəyməz yalansa əgər.

Sözünə vurmadı vaxtında cilov,
Keçdi boğazına axırda tilov.

Sözünü biləndə yalandı, yalan,
Dedilər belində əksikdir palan.

Sözünü göyərdər,
Qorxmaz, igid ər.

Sözünü yeridən var,
Sözünü əridən var.

Sözünün başına çalış salma ip,
Bacarıb ağzını hər vaxt saxla kip.

Sözünün sən üstə dur,
Əsil kişilik budur.

Sözünün üstündə duranlar da var,
Sözü sındıranlar, qıranlar da var.

SÜMÜK

Sümük ağrısıdır obaya, elə,
Çirkin əməlindən əl çəkmir hələ.

Sümük azarı oldu,
Abrı, nə arı oldu.

Sümük də gəmirəndi,
Zəvzəyəndi, hürəndi.

Sümük qohumudur mənimlə biri,
Səsini kəsmədi desəm də kiri.

Sümükləri çıxıbdı,
Dərd-qəm onu sıxıbdı.

Sümükləri səksəndi,
Birdən-birə diksindi.

Sümüyə bıçaq çatdı,
Zopaya da əl atdı.

Sümüyə işlədi elə bil şaxta,
Hava buza döndü soyuq otaqda.

Sümüyü calanıb it sümüyünə,
Bir inanan yoxdur onun küyünə.

Sümüyü sanki quruyub tamam,
Elə bil ki, olub əriyən bir şam.

Sümüyü şıqqıldadı,
Yerində nıqqıldadı.

Sümüyünə düşdü hava,
Oynamağa etdi dava.

Sümüyünə düşdü oyun,
Çalğıçının tutdu toyun.

Sümüyündə su oynayır,
Özünü bir bədbəxt sayır.

Sümüyünü de qızdırırsın necə,
Çöldə qalıbsa şaxtalı gecə.

Sür-sümüyü qalıbdı,
Dərd bu hala salıbdı.

TƏLƏ

Çalışdı özgəni salsın cələyə,
Axırda o, özü düşdü tələyə.

TÜK

Tük qədər işində qüsuru yoxdur,
Di gəl ki, həyatda bədxahı çoxdur.

Tük üzü içəridədir,
Görəsən qarnının
Bəs dərdi nədir?

Tükdən asılı qalıb,
İnamı çox azalıb.

Tükləri biz-biz oldu,
Rəngi saralıb-soldu.

Tükü durulub
İşi olub xub.

Tükü tükdən seçəndi,
Düzgün ölçüb-biçəndi.

Tükün üstündə qalıb,
Ümidi lap azalıb.

ÜRƏK

Ürəkdə varsa qara bir ləkə,
İnanma, onu sel yuya bəlkə.

Ürək-dirək verəndi,
Gözəl tədbir görəndi.

Ürək-göbəyi düşdü,
Qorxu çətin ötüşdü.

İş görməzdən əvvəl ürəklərə qon,
Unutma, gen olar məsləhətli don.

Ürək qızdırmaq olar,
Onda çoxdur etibar.

Ürəksiz bir adamdır,
Çox gərəksiz adamdır.

Ürəyə çox yatandı,
Əməli düz insandı.

Ürəyə xof salandı,
Şəkk-şübhədən kalandı.

Ürəyi açılmadı,
Zülmətin üstünə
Bir şəfəq saçılmadı.

Ürəyi ağzına gəldi qorxudan,
Bir xəyanət oldu qorxudan.

Ürəyi alovlandı,
Gücünə çox inandı.

Ürəyi atlandı,
Qəlbi şadlandı.

Ürəyi buza döndü,
Odu-alovu söndü.

Ürəyi bəlaya gətirmədi tab,
Kədəərə qərq oldu, çəkdi izzirab.

Ürəyi bulandı,
Fikri dolandı.

Ürəyi coşa gəldi,
Rəftarı xoşa gəldi.

Ürəyi çox genişdi,
Tutduğu gözəl işdi.

Ürəyi çırpındı, narahat oldu,
Bircə anda rəngi saraldı-soldu.

Ürəyi çox açıqdır,
Həqiqətə aşıqdır.

Ürəyi çox açıldı,
Bəxtinə səcdə qıldı.

Ürəyi çox atlandı,
Hədsiz həyəcanlandı.

Ürəyi çox bulandı,
Fikri çox yer dolandı.

Ürəyi çox dağlandı,
Qəlbində qəm tığlandı.

Ürəyi çox genişdir,
Tutduğu gözəl işdir.

Ürəyi çox istidi,
Xoş arzular bəslədi.

Ürəyi çox qısıldı,
Çarəni çətin qıldı.

Ürəyi çox pozuldu,
Qəmləndi, kefsiz oldu.

Ürəyi çox sıxıldı,
Dərd qəlbinə yaxıldı.

Ürəyi çox yuxadır,
Düz olana arxadır.

Ürpəyi çox yuxaldı,
Mərhəməti çoxaldı.

Ürəyi dağ boydadır,
Əzizdir eldə adı.

Ürəyi dar adamdı,
Düz sözə kar adamdı.

Ürəyi dardır,
Ya daş, ya qardır.

Ürəyi daşdır,
Bir yekəbaşdır.

Ürəyi daşdı,
Həddini aşdı.

Ürəyi dərd dəryasıdır,
Taleyindən çox asıdır.

Ürəyi dolub,
Bir təhər olub.

Ürəyi döndü dağa,
Sözünə oldu ağa.

Ürəyi döyündü onun quş kimi,
Qorxudan göründü bir behiş kimi.

Ürəyi düşdü yerə,
Qorxub batdı qan-tərə.

Ürəyi elə bil yerindən qopdu,
İçinə bir anda qəm, qüssə hopdu.

Ürəyi elə ki, yerinə gəldi,
Əyilən qaməti dərhal dikəldi.

Ürəyi həsrətdən lap dağlanıbdır,
Bir çarə tapmayıb aciz qalıbdır.

Ürəyi xarab oldu,
Qəlbi kədərlə doldu.

Ürəyi qana döndü,
Gözünün odu söndü.

Ürəyi qalxdı,
Gözü tərs baxdı.

Ürəyi qalmadı,
Sakit olmadı.

Ürəyi qəm gölüdür,
Nə diri, nə ölüdür!

Ürəyi qırıldı,
Bağrı yarıldı.

Ürəyi qübar etdi,
Dərin xəyala getdi.

Ürəyi qüssədən, qəmdən oyuldu,
Soğan qabığıtək sanki soyuldu.

Ürəyi məzəlidir,
Kinlidir, qərəzlidir.

Ürəyi od tutub alışdı, yandı,
Dostun köməyinə qəlbi inandı.

Ürəyi olmuşdu onun bir təhər,
Sıxırdı qəlbini qüssə, qəm, qəhər.

Ürəyi paçalandı,
Dərdinə, dərd calandı.

Ürəyi sanki qopdu,
Qəlbinə qüssə hopdu.

Ürəyi sevincdən gəlirdi coşa,
Qəlbinin arzusu yetmişdi başa.

Ürəyi sevindi, sanki oynadı,
Qəlbi coşa gəldi, qanı qaynadı.

Ürəyi sındı,
Gözdən yayındı.

Ürəyi sıxıldı,
Yerə yıxıldı.

Ürəyi suya döndü,
Təkəri geri çöndü.

Ürəyi şan-şan oldu,
Qəmlə, kədərlə doldu.

Ürəyi telləndi,
Dərdi selləndi.

Ürəyi təmizdir, dedikcə safdır,
Başı el içində sanki bir Qafdır.

Ürəyi təpərlidir,
İşdə də hünərlidir.

Ürəyi viran oldu,
Kədərлә, qəmlə doldu.

Ürəyi yanmış,
Niyə çuğula,
Bircə inanmış?

Ürəyi yanıqlıdır,
Kinlidir, acıqlıdır.

Ürəyi yarpaqtək titrədi, əsdi,
Qorxudan lal olub səsin kəsdi.

Ürəyi, yazığı görəndə yandı,
Köməyi özünün bir borcu sandı.

Ürəyi yumşaldı,
Hirsi sozaldı.

Ürəyində adı qaldı,
Unutmadı, yada saldı.

Ürəyində nisgil qaldı,
Qəlbi qəmli hava çaldı.

Ürəyindən bədin adını sildi,
Bunu gərəkdən də gərəkli bildi.

Ürəyindən dərddən qara qan axdı,
Kədəri qəlbini yandırdı-yaxdı.

Ürəyindən gəldi-keçdi,
İşi düzgün ölçdü-biçdi.

Ürəyindən xəbər verdi,
Yoxa çıxdı sanki dərdi.

Ürəyindən qara tikanlar çıxdı –
Nə vaxt ifşa olan satqına baxdı.

Ürəyinə biri nahaq toxundu,
Dərhal sifətindən dərd, qəm oxudu.

Ürəyinə çəkildi su,
Ona baha oturdu bu.

Ürəyinə dağ çəkildi,
Sifətində qəm əkildi.

Ürəyinə damdı qanı,
Keçirdi bərk həyəcanı.

Ürəyinə dammışdı,
Olacağı anmışdı.

Ürəyinə dəydilər,
Qamətini əydilər.

Ürəyinə düşə bildi vəs-vəsə,
Qulağında şübhə verdi səs-səsə.

Ürəyinə düşən kimi dığ-dığa,
Qorxusundan bənzəmirdi o sağa.

Ürəyinə gəldi,
Olanı bildi.

Ürəyinə gəldi, güman eylədi,
Fikrindən keçəni açıb söylədi.

Ürəyinə gəldi təpər,
Cəsarətlə etdi hünər.

Ürəyinə gətirdi,
Ona diqqət yetirdi.

Ürəyinə girdi biri,
Onadan ala bildi sirri.

Ürəyinə girdilər,
Bu sanıldı bir hünər.

Ürəyinə qorxu düşdü,
Deyirdin bəs əsən quşdu.

Ürəyinə, qorxub üşütmə düşdü,
Kölgəsindən sinə-sinə ötüşdü.

Ürəyinə olan hər işi saldı,
Dərdi selə döndü, çarəsiz qaldı.

Ürəyinə salandı,
Dərdə acız qalandı.

Ürəyinə saldı o,
Bir əlacsız oldu o.

Ürəyinə saplandı ox,
Bəla oldu bu ona çox.

Ürəyinə toxundu,
Üzündən qəm oxundu.

Ürəyinə yapışdı,
Qəlbinə sevinc düşdü.

Ürəyinə yatmadı,
Beyninə söz batmadı.

Ürəyini aldı ələ,
Xəyanətlə, gülə-gülə.

Ürəyini aldılar,
Razı yola saldılar.

Ürəyini bilmək olmaz,
Zəkasını silmək olmaz.

Ürəyini boşaltdı,
Gedib çox rahat yatdı.

Ürəyini bulandırdı,
Fikrini çox dolandırdı.

Ürəyini dərd çatlatdı,
Dizlərini qəm qatlatdı.

Ürəyini hədsiz açıq tutandı,
O nə qorxdı, nədə qeyrəti dandı.

Ürəyini qan eylədi,
Onu yarıcan eylədi.

Ürəyini qorxub yedi,
Əsə-əsə yalan dedi.

Ürəyini odlandırıd,ı
Dərd əlindən yanırdı.

Ürəyini sındırdılar,
İmanı da yandırdılar.

Ürəyini tam yerinə saldılar,
Sanki onun canını lap aldılar.

Ürəyi təpərlidir,
Qorxmazdır, hünərlidir.

Ürəyini üzdülər,
Bunu saydılar hünər.

Ürəyini verdi elə,
Ömür sürdü gülə-gülə.

Ürəyinin yağı tamam əridi,
İndi bir sümükdür, bir də dəridi.

ÜZ

Üz çevirdi arsızdan,
Kənar gəzdı karsızdan.

Üz döndərdi bədzatdan,
Sənra çıxdı o yaddan.

Üz, üzdən utanandı,
Utanmayan nadandı.

Havaşünas quzğun kimi
Leş üstündən leşə gedər.
Yek atandan üz döndərib,
Tez əkilib şeşə gedər.

Üzdən gözdən saldılar,
Ağlını da aldılar.

Üz-gözündən yağır zəhər,
Xalqa olub qüssə, qəhər.

Üz-gözünü turşutdu,
Həyasını unutdu.

Üz-göz oldular,
İncik qaldılar.

Üz qoydu yola, getdi,
Gedib arzuya yetdi.

Üz verdi birdən qəza,
Tez getdi o güdaza.

Üz verdikcə ona istədi astar,
Nə zərrəcə abırı, nə həyası var.

Üz vurdu mənə,
Dönəbədönə.

Üz vurma, düşünüb bil,
Xahişin mümkün deyil.

Üzə çıxıbdı,
Sanki quyudan,
Düzə çıxıbdı.

Üzə durdu,
Kələk qurdu.

Üzə güləndi,
Kələklə dindi.

Üzə haqsız dirəndi,
İşlətdi feli, fəndi.

Üzə saxta güləndi,
Orda-burda süləndi.

Üzə sözünü vurdu,
Sanki üstündə durdu.

Üzlü adamdı,
Ağıldan xamdı.

Üzlü adamdı hədsiz,
Tanınır eldə irsiz.

Üzü ağdır onun eldə,
Dastan olub adı dildə.

Üzü bağlı qalıbdı,
Xəyallara dalıbdı.

Üzü bir deyil, çoxdu,
Abır-həyası yoxdu.

Üzü çaylaq daşı kimi sürtülüb,
Əbəs yerə qalaylanıb örtülüb.

Üzü danlaq yeridi,
Amma çətin kiridi.

Üzü daşdan bərkdi çox,
Hər bir işdə sərt di çox.

Üzü dönüb çoxundan,
Çəp danışır hər zaman.

Üzü eldə qaradı,
Xalqa yaman yaradı.

Üzü güləndi,
Çəkmir bir dərdi.

Üzü gülmədi,
Sevinc bilmədi.

Üzü irsizdi,
Min kələk qurdu.

Üzü mindi bədzatın,
Hər vaxt danar o zatın.

Üzü sırtıqdır,
Ağzı yırtıqdır.

Üzü soyuqdu,
Həyası yoxdu.

Üzü tutmadı ki,
Desin sözünü,
Axırda qınadı
Yazıq özünü.

Üzü tüpürcəkli gəzdi, dolandı,
Bildilər nə desə hamı yalandı.

Üzü, üzlər görmədi,
Bir yerdə almır bəndi.

Üzündən gəlmir desin,
Həyalıdır, neyləsin?

Üzündən keçmədim mən,
Düz ölçüb - biçmədim mən.

Üzündən qəm oxunur,
Qəlbinə dərd toxunur.

Üzündən tökülüb
Qalmayıb suyu.

Redaktor: Mürvət Qədimovlu

Bədii tərtibat: Orxan Əlizadə

Korrektor: Təhminə Əsgərova

Kompüter tərtibçiləri: Reyhan Cəfərova

**Məsud və Səlahəddin
qardaşları**

Yığılmağa verilmişdir: 02.05.2008

Çapa imzalanmışdır: 10.05.2008

Kağız formatı: 60x84 1/16

Həcmi: 16 çap vərəqi

Tiraj: 500 Sifariş: 250

PDF:

Enstîtuya Kurdî ya Qefqasyayê

Web:

<https://www.ensiklopediyakurdi.com/>

Tel.:

+7 918 073 48 79

